
אמרי שמואל
פרשת חוקת
פניני תורה ומוסר מדרש והלכה
על פרשת השבוע
נערך ונילקט מתוך השיעור השבועי
מפי בנן של קדושים האדמו"ר
הרב שמואל שמעון טולידאנו שליט"א
יו"ל ע"י בית המדרש מוסדות התורה והחסד "בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק הגה"ק רבינו מאיר אבוחצירא זיע"א
אשדוד תשפ"א

©
כל הזכויות שמורות
למכון להוצאת ספרים
שעל ידי מוסדות התורה והחסד
"בית מאיר"
ע"ש כ"ק מרן האדמו"ר הצדיק
הגה"ק רבינו **מאיר אבוחצירא** זיע"א
רחוב העצמאות 39
רובע הסיטי אשדוד
מייל : sisat2@gmail.com
לפרטים: 058-4150707

כל המעוניין להקדיש את החוברת להצלחה, לרפואה או לעלוי נישמת,

ניתן לפנות ל:058-4150707

לקבלת החוברת

במייל או בוואצפ, ניתן לשלוח הודעה

במייל- sisat2@gmail.com | בווצאפ: 058-4150707

ואלה יעמדו על הברכה

חוברת זו מוקדשת

לברכתם לבריאותם ולהצלחתם של

יצחק ומרטה רוקח הי"ו

ולהצלחת ילדיהם

מילה הדס וטליה הי"ו

ולהצלחת **מכבי ונטלי רוקח** הי"ו

ולהצלחת **מעיין ותמיר בן חמו** הי"ו

ולהצלחת **הדר וגל קנפו** הי"ו

ולהצלחת **ישראל רוקח** הי"ו

שהקב"ה ימלא כל משאלות ליבם לטובה ולברכה!

ויזכו לשפע בריאות מזל והצלחה בכל מעשה ידיהם, אמן.

מוקדש לעלוי נישמת

יצחק רוקח בן מיליה ז"ל

מילה רוקח ז"ל

ג'ולי פרץ ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

ואלה יעמדו
על הברכה

חוברת זו מוקדשת

חוברת זו מוקדשת
לכבודו ולעלוי נישמתו של
צדיק יסוד עולם
חסידא קדישא ופרישא
כ"ק מרן האדמו"ר מצאנז- קלויזנבורג זצוק"ל
רבי יקותיאל יהודה הלברשטם זיע"א
בעל השפע חיים
שנלב"ע בט' בתמוז תשנ"ד
שבשבת קודש זו פרשת חוקת זה יום הילולתו.
ת.נ.צ.ב.ה.

"זאת חוקת התורה... ויקחו אליך פרה אדומה"

פרשת פרה אדומה

הפרשה שלנו מדברת על מצוות פרה אדומה, ונבאר מה זה מצוות פרה אדומה? בזמן שבית המקדש היה קיים היה טהרה גדולה בעם ישראל ומי שהיה נוגע במת היה נטמא, וכדי להיטהר היה בא אצל הכהן והיה הכהן לוקח פרה אדומה ושורף את הפרה אדומה עד שנעשה ממנה אפר, והיה הכהן לוקח את האפר של הפרה אדומה והיה משליך על האדם הטמא וכך היה נטהר ונהפך מטמא לטהור.

פרה אדומה היא חוק

פרה אדומה משמשת כסמל למצוות שנקראות בשם חוקים, חוק פירושו מצווה בלי טעם, וזה מה שאנחנו לומדים ממצוות פרה אדומה שהיא מצווה בלי טעם ובלי הגיון, וזה בא ללמדנו שצריך לקיים את מצוות ה' גם כאשר אנחנו לא מבינים את טעמם.

פרה אדומה מטהרת הטמאים ומטמא הטהורים

ומצוות פרה אדומה לא רק שאין בה טעם אלא היא גם ההיפך מהשכל וההיגיון, כי התורה הקדושה אומרת על מצוות פרה אדומה שהיא מטהרת את הטמאים ומטמא את הטהורים, שפירשו של דבר שמי שהוא טמא ונגע באפר פרה אדומה היה נהפך להיות טהור, ומי שהוא טהור ונגע באפר פרה אדומה היה נהפך להיות טמא, וזה תמוה מאוד, שאם אפר פרה יש בו כח שמטהר את מי שנטמא בטומאה הכי חמורה שהיא טומאה של מת, אז למה הוא מטמא את מי שנוגע בו, ואם אפר פרה יש בו כח שמטמא כמו שרואים שהוא מטמא את מי שנוגע בו, אז למה הוא מטהר את מי שנטמא בטומאה הכי חמורה של מת, אלא זה חוק בלי טעם

שכך קבע ה' ואין לזה שום הסבר הגיוני.

האם יש טעם לפרה אדומה

וכתוב בפסוק בתהלים (פא ה) "כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב", ופירושו של דבר שפרה אדומה היא חוק שזה דבר בלי טעם, אבל מצד שני היא משפט שזה דבר שיש בו טעם, וצריך להבין שהתחיל ואמר שהיא חוק שזה דבר שאין לו טעם, אבל אח"כ הוא סיים ואמר שהיא משפט שזה דבר שיש לו טעם, וצריך להבין שתחליט האם פרה אדומה היא חוק שאין לו טעם, או משפט שיש לו טעם?

אלא בא דוד המלך ואומר שפרה אדומה לישראל זה חוק שאין לזה טעם כי ה' לא גילה להם את הטעם, אבל לקב"ה זה לא חוק אלא משפט כי הקב"ה יודע את הטעם.

רק למשה הקב"ה גילה את הטעם של פרה אדומה

והיחיד בעולם שהקב"ה גילה לו את סוד פרה אדומה היה משה רבינו וכמו שכתוב (במדבר יט ב) "ויקחו אליך פרה אדומה", וצריך להבין את יתור הלשון אליך, למה לא כתוב רק ויקחו ולמה צריך להוסיף ולכתוב ויקחו אליך?

אלא מבאר המדרש (במד"ר יט ו) שהכוונה לך אני מגלה את הטעם שלה, אבל לאחרים אין אני מגלה. שהקב"ה הסתיר את הטעם של פרה אדומה, ורק לאדם אחד הקב"ה גילה לו את הטעם של פרה אדומה, וזה היה משה רבינו שנאמר "ויקחו אליך פרה אדומה" שאמר לו הקב"ה ויקחו אליך לך אני מגלה ולשאר בני ישראל אין אני מגלה, אלא רק בזמן שיבוא מלך המשיח אני יגלה לכל עם ישראל את הטעם של מצוות פרה אדומה.

היו עשר פרות אדומות

המשנה אומרת (פרה ג ה הובא ברבינו בחיי יט ב) מזמן משה רבינו עד היום היו תשע פרות

אדומות והעשירי יהיה בזמן ביאת המשיח. הראשונה עשה משה, השנייה עזרא, שנים עשה שמעון הצדיק, שנים עשה יוחנן כהן גדול, אחד עשה כהן שנקרא אליהו ואחד כהן שנקרא חנמאל המצרי, ועוד כהן גדול שנקרא ישמעאל בן פיאני. בכל אחת משמונה הפרות הנוספות, מעבר לזו שעשה משה רבינו, לקחו מהאפר של הפרה שעשה משה רבינו, וערבו בתוך שמונה הפרות הנוספות, לכן נאמר (במדבר יט ב) "וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה", יוצא, בכל אחד ואחד מהפרות, ישנו חלק שקשור לפרתו של משה רבינו.

"אמרתי אחכמה והיא רחוק ממני"

שלמה המלך אומר (קהלת ז כג) "אמרתי אחכמה והיא רחוק ממני". וביאורו במדרש (במדבר רבה יט ג) שאפילו שלמה המלך שהיה חכם מכל האדם אמר על פרה אדומה אמרתי אחכמה על ידי שאני יחקור ואדרוש אני יחכים וימצא את הטעם, אבל ככל שחקרתי יותר ראיתי שהיא רחוקה ממני, שאחרי שחקר ודרש לא הצליח למצוא את הטעם של פרה אדומה, ורמז לזה 'והיא רחוקה' (=341) גימטריא 'פרה אדומה' (= 341).

מדוע ניסה שלמה למצוא את הטעם של פרה אדומה

וצריך להבין לכאורה איך שלמה המלך ניסה לחקור אחרי הטעם של פרה אדומה? הרי הקב"ה אמר למשה לך אני מגלה ולשאר בני ישראל אין אני מגלה.

אלא אומר הבן איש חי (עוד יוסף חי פרשת חוקת), מעשה במלך שהיה לו עבד שהיה גיבור וחזק מאוד שלא היה כדוגמתו, והיה למלך אח שהיה גם הוא מלך במדינה אחרת ושלח המלך את העבד הגיבור מתנה לאחיו, וכשהגיע אותו עבד גיבור עשה המלך סעודה גדולה, והיה שם בסעודה ראש הגיבורים של המלך, כשהגיע אותו עבד שאל אותו ראש הגיבורים של המלך - האם אתה מוכן להילחם עימי ולהראות את כוחך? אמר לו העבד

- כן, מיד עמד העבד ונתן מכה חזקה לראש הגיבורים של המלך וניצח אותו, שאל העבד את ראש הגיבורים - הרי אתה ידעת שאני גיבור גדול, איך העזת להילחם כנגדי? אמר לו - אני ידעתי שאתה גיבור גדול, אבל כל בני המדינה לא כולם מכירים אותך והיו יכולים לומר שאתה לא גיבור כל כך גדול, ועכשיו שניצחת אותי שאני ראש הגיבורים, כולם ידעו שאתה גיבור חזק מאוד ויפחדו מהמלך שיש לו עבד גיבור כ"כ כמוך.

כך אמר שלמה, הקב"ה אמר שאף אדם לא ידע טעם של פרה אדומה אבל אנשים יחשבו שרק הם שהם לא הכי חכמים הם לא יודעים את ההסבר של פרה אדומה, אבל יותר חכמים ידעו את הטעם לכן בא שלמה וחקר אחר טעמה, להראות שאפילו החכם מכל האדם ניסה בכל חוכמתו להבין את מצוות פרה אדומה ולא הצליח.

פרה אדומה לכפר על חטא העגל ואמרו חז"ל (תנחומא חוקת, ח) שפרה אדומה באה לכפר על חטא העגל, וזו לשון המדרש "משל למה הדבר דומה לבן שפחה שטינף פלטרין של מלך אמר המלך, תבוא אמו ותקנח את הצואה. כך אמר הקדוש ברוך הוא, תבוא פרה ותכפר על מעשה העגל".

ושואל הבית הלוי (כי תשא) לכאורה צריך להבין את הקשר בין חטא העגל למצוות פרה אדומה, ומדוע דווקא מצוות פרה אדומה מכפרת על חטא העגל?

אלא מבאר הבית הלוי שלכאורה איך יכול להיות שעם ישראל עבדו עבודה זרה בחטא העגל, הרי ארבעים יום קודם לכן ראו גילוי שכינה במעמד הר סיני והנה עתה שמשה רבנו מתעכב כמה שעות הלכו ועבדו עבודה זרה?

את המצוות צריך לעשות גם כשלא מבינים

אלא מבאר הבית הלוי למה בנ"י

עבדו ע"ז בחטא העגל כי האמונה שלהם הייתה מבוססת על שכל והיגיון, שכל זמן שהיה מובן להם בשכל ובהיגיון הם האמינו בבורא עולם וקיימו את המצוות, אבל ברגע שלא הבינו בשכל קמו וכפרו בבורא עולם והלכו ועבדו ע"ז, ולכן כאשר משה רבינו אמר לבנ"י אני עולה לשמים להוריד את לוחות הברית ואני יורד עוד ארבעים יום, ופתאום ראו שמשה התעכב שטעו בחשבון, ובא השטן ואמר להם משה רבכם מת והשטן החשיך את העולם באמצע היום והוריד גשם בימי הקיץ, והצליח השטן לבלבל את בנ"י לכן הם הלכו ועבדו עבודה זרה לעגל מזהב כי הם הבינו שמשה רבינו לא קיים, אבל הם היו צריכים להאמין שלמרות זה משה רבינו יחזור.

ומה אנו לומדים מזה? שיהודי צריך שהאמונה שלו לא תהיה מבוססת על שכל והגיון, ולכן נתן הקב"ה מצוות פרה אדומה זאת חוקת התורה מצווה בלי טעם כדי שיתרגלו לקיים מצוות גם כשלא מבינים את הטעם אלא רק בגלל שהקב"ה ציווה כגזירת מלך כי המצוות הם נשגבות משכל אדם בשר ודם כמו שאמר ישעיה הנביא (פרק נה, ח-ט) שאמר הקב"ה "כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דְּרָכָי נְאֻם יְהוָה: כִּי גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דְרָכַי מִדַּרְכֵיכֶם וּמַחְשְׁבֹתַי מִמַּחְשְׁבֹתֵיכֶם".

לאמר – לא – מר

וגם כשיהודי לא מבין את הטעם של המצווה, הוא צריך להאמין שכל המצוות הם לטובת האדם, וגם כל מה שקורה לאדם והאדם לא מבין למה ה' הביא עליו הוא צריך להאמין שהכל זה רק לטובתו, ולכן כתוב וידבר ה' אל משה ואל אהרון לאמר זאת חוקת התורה, מה זה לאמר לא- מר, שפירושו של דבר גם כשאתה לא מבין את הטעם, תדע לך זה לא מר, אלא הכל זה רק לטובתך וגם כשאתה לא מבין תאמין שהכל זה לטובתך.

בזמננו רואים שכל המצוות שהם

חוקים זה רק לטובת האדם

וכמו שרואים שיש הרבה מצוות בתורה שהם חוק בלי טעם כמו איסור של בשר וחלב, ואיסור של שעטנז, אבל אנחנו רואים היום שחקרו ודרשו וגילו שאדם שלובש בגד שיש בו שעטנז שיש בו צמר ופשתן מעורבים אחד בשני זה מביא מחלות על העור. ואדם שאוכל בשר וחלב זה מביא בעיות במערכת העיכול. ומה אנחנו לומדים מכך שגם שהקב"ה לא כתב את הטעם של המצוות אבל נדע שהכל זה רק לטובתנו, שרואים אנו שמה שציווה בורא עולם זה הדבר הטוב ביותר לגוף של האדם וגם לנשמה שבורא עולם לא בא להכביד עלינו עול וטורח.

למה נאמר זאת חוקת התורה ולא זאת חוקת פרה אדומה?

ושואל רבינו חיים בן עטר (במדבר יט, ב) למה אמרה התורה זאת חוקת התורה ולכאורה היה צריך לומר זאת חוקת פרה אדומה, כי התורה מדברת על מצוות פרה אדומה?

תקיים את המצוות רק בגלל שבורא עולם ציווה

אלא אומר האור החיים הקדוש שבאה התורה בפרשה שלנו ללמד אותנו לכל התורה כולה, שכאשר שאתה בא לקיים מצווה אל תקיים בגלל שאתה מבין בשכל ובהגיון את המצווה אלא תקיים את המצווה, רק בגלל סיבה אחת כי בורא עולם ציווה אותנו לקיים את התורה והמצוות.

ולכן אמרה התורה זאת חוקת התורה שמכאן תלמד לכל התורה כולה, כמו במצוות פרה אדומה שאתה מקיים רק בגלל שבורא עולם ציווה כך גם המצוות שאתה לכאורה מבין את הטעם שלהם, אל תקיים אותם בגלל שהשכל וההיגיון אומרים לך שזה נכון, אלא רק בגלל שבורא עולם ציווה.

שמקיים מצווה רק כי בורא עולם ציווה רק אז יקבל שכר על המצווה

ואם יהודי מקיים מצווה בגלל שהשכל שלו אומר לו שצריך לעשות המצווה ולא בגלל שבורא עולם ציווה אז הוא לא יקבל שכר על המצווה, ומתי יהודי יקבל שכר על המצווה רק מתי שיעשה מצווה לא בגלל השכל אלא בגלל שבורא עולם ציווה, יש הרבה מצוות שהשכל מחייב אותם למשל לכבד את אביו ואמו זה השכל מחייב בגלל שההורים הביאו אותו לעולם וטרחו ודאגו לו כל חייו, לכן צריך לכבד אותם ולדאוג לו. אבל אם יהודי מכבד את אביו ואמו בגלל זה לא יקבל שכר על מצוות כיבוד אב ואם, אלא תכבד את אבא ואמא שלך רק בגלל שבורא עולם ציווה אותך.

ועיקר עבודת השם זה שיהודי בכל יום יתחזק באמונה וכמה שיהודי יתקרב לתורה הוא יתחזק יותר באמונה כי כמה שיהודי לומד תורה הוא מבין כמה התורה היא עמוקה וכמה חכמה יש בתורה.

למה נסמכה פרשת פרה אדומה לפרשת קורח?

חז"ל אומרים למה נסמכה פרשת קורח לפרשת פרה אדומה, כי לכאורה הרי מה עניין פרשת פרה אדומה שעוסקת בדיני טומאה וטהרה לחומש במדבר? היה יותר מתאים שפרשת פרה אדומה תהיה כתובה בחומש ויקרא ששם התורה עוסקת בדיני טומאה וטהרה?

בגלל שקורח קיים מצוות רק לפי השכל לכן בסוף הגיע לכפירה בהקב"ה

אלא שבאה התורה לרמוז לנו שכל החטא של קורח היה שקורח קיים מצוות רק שהבין בשכל ובהגיון, וברגע שלא הבין בשכל את ההיגיון שבמצווה לא רצה לקיים וכפר בהקב"ה.

ולכן אמר קורח טלית שכולה תכלת אין הגיון שתהיה חייבת

בציצית, כי אם חוט אחד תכלת פוטר את הבגד אז אם כל הבגד צבוע בתכלת כל שכן, ואם שתי פרשיות פוטרות את הבית במזוזה אז ספר תורה שיש בו מאתים שבעים וחמש פרשיות כל שכן שיפטרו את הבית ממזוזה.

ולכן מיד אחרי פרשת קורח ציוותה התורה על מצוות פרה אדומה שאין בה טעם, כדי שנדע שלעולם לא נצליח להבין מחשבתו של בורא עולם, ועל ידי שנקיים את מצוות פרה אדומה אע"פ שאין בה טעם אז נתרגל לקיים מצוות בלי טעם אע"פ שלא מובן בשכל ובהגיון.

במקום שמסתיים השכל שם מתחילה האמונה

וכמו שאומרים רבותינו ז"ל מה זה אמונה? במקום שמסתיים השכל שם מתחילה האמונה כל זמן שאתה מבין אין כאן אמונה האמונה מתחילה מהמקום שאתה לא מבין.

מתי אדם נחלש באמונה בבורא עולם? מתי שאדם רואה כל מיני דברים בעולם ולא מבין למה הם קראו והוא מנסה להבין למה הצדיק הזה נפטר בקיצור ימים? ולמה ילד קטן שהוא טהור סובל כל כך ייסורים קשים? ובשעה שאדם מנסה להבין למה קרו לו כל מיני דברים, אז מיד נכנס לו שאלות על הקב"ה ונחלשת בליבו האמונה בבורא.

לעולם לא תצליח להבין מה בורא עולם עושה

אבל אדם צריך לדעת ולהחדיר בלב שלו חזק, דע לך שלעולם לא תצליח להבין מה בורא עולם עושה ואתה צריך להתחזק באמונה ולהאמין בלב שלם שמה שהקב"ה עושה זה טוב ואפילו הדבר שהכי שנראה לך רע שקורה בעולם דע לך זה טוב רק אתה לא מבין.

כמה פעמים היו אנשים שהיו להם כל מיני שאלות ובגלל זה התרחקו מהיהדות, ובפרט קרובים של יהודים שהמשפחה שלהם נרצחו בשואה ואחרי שנפטרו מן העולם

באו בחלום לקרובים שלהם ואמרו להם אנחנו טעינו, כי אחרי שהנשמה עולה לשמים היא רואה את האמת היא רואה שהכל זה רק לטובה כי מעליון לא תצא הרעות אין דבר כזה שיצא רע מבורא עולם.

מעלתו של התנא רבי עקיבא

הגמרא מספרת (מנחות כט ב) שמשה רבינו עלה לשמים כדי להוריד את התורה, ראה איזה צדיק יושב ומלמד תורה והיו לפניו שורות שורות של תלמידים, ניסה משה רבינו להתקרב ולא הצליח להבין את הדברי תורה שהוא אמר, שאל משה רבינו את הקב"ה רבש"ע מי זה? אמר לו זה רבי עקיבא בן יוסף. אמר משה לקב"ה רבש"ע אם יש לך צדיק כזה גדול למה תיתן את התורה על ידי תיתן את התורה על ידו, שאני איני מבין את הדברי תורה העמוקים שהוא אומר, אמר הקב"ה למשה לך ותתקרב קצת ושמע את התלמידים של רבי עקיבא שואלים אותו רבי מניין לך הלכה זו? אמר להם הלכה למשה מסיני, כששמע משה שכל תורתו של רבי עקיבא זה ממנו נתפייס והסכים שהתורה תינתן על ידו.

זו תורה וזו שכרה?

אמר לו משה רבינו לקב"ה, רבש"ע הראתה לי את תורתו תראה לי את שכרו, הראה הקב"ה למשה שהיו הרומאים מוכרים את הבשר של רבי עקיבא באטליזים של רומא, צעק משה צעקה גדולה רבש"ע זו תורה וזו שכרה? אמר לו הקב"ה למשה שתוק כך עלה במחשבה לפני, אמר לו הקב"ה למשה אתה בשר ודם ולעולם לא תצליח להבין הנהגה של בורא עולם.

ואומר הבן איש חי שלמה בחר הקב"ה להראות למשה רבינו את רבי עקיבא ומה היה בסופו דווקא בזמן שמשה בא להוריד את התורה כי הקב"ה אמר למשה עכשיו אני עומד לתת לך את התורה אבל אתה צריך לדעת שכדי לזכות לקיים את התורה צריך אמונה חזקה כי מי

שמקיים רק את מה שהוא מבין אז הוא בסוף יגיע לכפירה בהקב"ה.

צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא

הגמרא אומרת (סנהדרין צב ב), בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע את חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש, אמר לו הקדוש ברוך הוא ליחזקאל: לך והחייה מתים בבקעת דורא. כיון שהחייה אותן, באו עצמות וטפחו לו לאותו רשע על פניו.

אמר: מה טיבן של אלו? אמרו לו: חבריהן של אלו מחייה מתים בבקעת דורא.

פתח ואמר: אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותיה מלכות עלם ושלטנה עם דר ודר וגו'. (-אותותיו כמה גדולים, ונפלאותיו כמה חזקים! מלכותו מלכות עולם, ושלטונו עם כל דור ודור. דהיינו, בכל הדורות). אמר רבי יצחק: יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע, שאילמלא בא מלאך וסטרו על פיו ביקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים.

ושואל הרבי מקוצק (הובא בשארית מנחם), הרי יש לאדם בחירה בין טוב לרע למה המלאך סטר לו על פיו ועצר אותו לכתוב ספר תשבחות לקב"ה?

אלא אומר הרבי מקוצק שאמר הקב"ה לנבוכדנצר אתה רוצה לכתוב ספר תשבחות לקב"ה כאשר אתה יושב על כסא המלכות והכל אצלך טוב, אבל מתי שרע לך אתה מפסיק לשבח את הקב"ה. אבל דוד המלך גם שהיה לו צרות ובעיות כל חייו היה אומר צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא.

הרשעים לא חוזרים בתשובה כי הם לא מאמינים בחוקים

דוד המלך אומר בתהלים (קיט, קנה) "רחוק מרשעים ישועה כי חוקיך לא דרשו", כשאדם חוזר בתשובה הקב"ה מלך מוחל וסולח, כשיהודי אומר לקב"ה

אני רוצה לחזור בתשובה הקב"ה מוחל וסולח לו, אבל אין הדבר מובן בשכל, כי אם אדם יעמוד לפני שופט בכל זאת ייתן את הדין, אבל אצל בורא עולם הוא סולח, לכן הרשעים לא חוזרים בתשובה כי הדבר לא מובן להם בשכל, לכן "רחוק מרשעים ישועה" זו התשובה "כי חוקיך לא דרשו".

דמא בן נתינה

הגמרא במסכת קידושין (דף לא ע"א) מספרת על גוי מאשקלון ושמו דמא בן נתינה שהגיעו אליו חכמי ישראל לקנות אבן שהייתה חסרה באבני החושן, אמר להם אותו גוי שאינו יכול עכשיו למכור להם את האבן מכיוון שאביו ישן והמפתח מתחת לראשו, וחכמים הוסיפו עוד ועוד על הסכום של האבן היקרה כדי שישתכנע למכור להם את האבן, אמר להם אותו גוי אבא ישן ולא אעיר אותו משנתו בעבור כל הון שבעולם, ואומרת הגמרא שבעבור מצוות כיבוד אב שקיים אותו גוי נתן לו הקב"ה שכרו ונולדה לו בעדרו פרה אדומה, וכשבאו אליו חכמי ישראל לקנות את הפרה אדומה, אמר להם אותו גוי אין אני מבקש אלא שכר שהפסדתי בעבור כבוד אבא ונתנו לו חכמי ישראל מה שביקש.

ושואל הרבי מקוצק (אמת מקוצק תמצח אות תיט) הרי ידוע שהכל מדוקדק מן השמים בדיוק ומדוע הקב"ה שילם את שכרו לאותו גוי דוקא ע"י שנולדה לו פרה אדומה בעדרו, הרי יש הרבה דרכים לקב"ה לשלם לאותו גוי שכר על מצוות כיבוד אב שקיים?

מה ההבדל בין יהודי לגוי?

אלא מבאר הרבי מקוצק שרצה הקב"ה ללמדנו את ההבדל בין עם ישראל לגויים, שהרי המצווה המובנת ביותר על פי השכל וההיגיון היא מצוות כיבוד הורים שהרי כל אדם יודע כמה אביו ואמו טרחו ודאגו בשבילו, וכנגדה יש את המצווה שלא מובן טעמה

כלל והיא מצוות פרה אדומה שזו מצווה כנגד השכל וההיגיון, ולכן שילם הקב"ה לאותו גוי שכיבד את אביו דווקא בפרה אדומה שנולדה לו בעדרו, כי רצה הקב"ה להראות שזהו ההבדל בין עם ישראל לגויים, שלמרות שאותו גוי בעבור כיבוד אב ואם הפסיד רווח עצום, אבל עם ישראל יותר חשובים ממנו שאפילו על מצווה שלא מובנת כלל על פי השכל וההיגיון נותנים את כל ממונם, ולכן שילם לו הקב"ה בפרה אדומה שזו מצווה בלי טעם, ובאו חכמי ישראל ושילמו לו עליה כל הון שבעולם אפילו שאין טעם במצווה, אבל כי כך ציווה בורא עולם בתורה הקדושה.

כל החוקים הם רק לתועלת האדם

חוק פירושו מצווה בלי טעם, כמו למשל איסור בשר וחלב, איסור שעטנז כמו שכתוב (דברים כב, יא) "לא תלבש צמר ופשתן יחדיו", והיום אנחנו רואים אע"פ שיש הרבה מצוות שאין בהם טעם, אבל באו מדענים גויים וגילו שלאכול בשר וחלב ביחד הדבר מביא מחלות, ושלובשים בגד שהוא מצמר ופשתן יחדו מביא על העור מחלות, רואים אנו שמה שציווה בורא עולם הוא הדבר הטוב ביותר לגוף האדם וגם לנשמה שבורא עולם לא בא להכביד עלינו עול וטורח.

הצדיק יורד כדי להעלות יהודי לקדושה

ואומר רבנו הקדוש רבי חיים מצאנז שסוד הענין של פרה אדומה שהיא מטהרת את הטמאים ומטמא את הטהורים, שטמא שנוגע באפר נהיה טהור וטהור שנוגע באפר נהיה טמא, ושהיה בא יהודי טמא לבית המקדש היה הכהן מזה על הטמא את האפר של פרה אדומה, והיה היהודי נהפך לטהור אבל הכהן נהיה טמא, והכהן היה מקריב מעצמו שיהיה טמא העיקר שהיהודי שבא לפניו יטהר. יכול לבוא הכהן ולומר: "אינני רוצה לטהר את הטמא-מת, למה שארד

מקדושתי בשביל אחד שלא היה מסוגל לשמור על עצמו בקדושה ובטהרה?!" באה פרה אדומה לומר לך: "חוקה חקקתי וגזרה גזרתי ואין לך רשות להרהר אחריה!" עליך לדעת שגם אם תתבטל מלימוד התורה בשביל ללמד את זה שאיננו מסוגל להבין - עדיין חובה עליך לעשות זאת!

וזה המעלה של הצדיקים שהיו מקריבים את עצמם כדי להעלות לקדושה את עם ישראל, שהרי הצדיק שנמצא בחברת אנשים פחותים שהם מטנפים את הפה שלהם ומדברים מילים גסות ומילים טמאות הם יכולים להוריד בקדושה של הצדיק, ואז לכאורה עדיף לצדיק להתרחק מאותם אנשים, אבל המעלה של הצדיק שהצדיק לפעמים יורד ממדרגתו כדי להעלות את אותם יהודים אל הקדושה, וזה ההקרבה של הצדיק שהוא מקריב מעצמו שיורד כדי להעלות את אותם יהודים ולקרב אותם אל הקדושה, וזה הייתה מעלתם של הכהנים שהיה הכהן מקריב מעצמו שהיה נטמא העיקר שהיהודי שבא לפניו יטהר.

הבן של המלך שנעשה שוטה והשב שהוא תרנגול

רבנו הקדוש רבי נחמן מברסלב בספר המעשיות מביא מעשה בבן של מלך שיום אחד החליט שהוא תרנגול והוריד את בגדיו והיה יושב מתחת לשולחן, והיה אוכל את העצמות ואת שאריות האוכל שהיה נופל מהשולחן, וקרא המלך לכל הרופאים ולא מצאו לו רפואה, עד שבא איזה אדם חכם והוריד את בגדיו וישב גם הוא מתחת לשולחן עם בן המלך, ושאל אותו בן המלך, מי אתה? אמר לו אני תרנגול והיה אוכל איתו את פירורי הלחם שהיו נופלים מן השולחן והיה מקפץ כמו תרנגול, ואחרי שלושה ימים אמר אותו חכם תביאו לי בגדים והיה מקפץ תחת השולחן והיה אומר גם תרנגול יכול ללבוש בגדים ושראה כך בן המלך גם הוא לבש בגדים, ואחרי עוד כמה ימים

אמר אני רוצה לשבת על כיסא ליד השולחן, והיה אומר גם תרנגול יכול לשבת ליד השולחן, וגם בן המלך חזר לשבת ליד השולחן כבני אדם וכך לאט לאט היה אותו אדם חכם עושה עד שבן המלך התרפא וחזר להיות כמו בן אדם,

והנמשל שלפעמים יהודי נופל לטומאה וכדי להחזיר אותו בחזרה אל הקדושה הצדיק צריך לרדת ולהתחבר אליו כדי להעלות אותו אל הקדושה.

אסתר המלכה הקריבה את עצמה להתחתן עם גוי העיקר להציל את עם ישראל

רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל שואל (יערות דבש ח"א דרוש ג' ד"ה אמנם ידוע, והביאו בספרו ישועה גדולה אסתר ט לב וראה כיו"ב בפירוש עיני העדה) למה נקראת מגילת אסתר על שם אסתר המלכה ולא על שם מרדכי היהודי הרי לכאורה כל המגילה היתה סביב מרדכי שהוא נלחם עם עמ"י שלא ילכו למשתה שעשה אחשוורוש, ואח"כ הוא לא השתחווה להמן, ואח"כ עשה צום ולבש שק ואפר והתפלל כנגד הגזירה, עד הישועה שהוא יצא בלבוש מלכות והרכיבו המן על הסוס, ולבסוף הוא נעשה משנה למלך?

אלא מבאר רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל מכיוון שאסתר הקריבה מעצמה ומסרה את עצמה להתחתן עם מלך גוי העיקר כדי להציל את עם ישראל ושיהודי מסכים להקריב מעצמו ואפילו אולי שמקריב את חיי העולם הבא שלו בשביל אדם אחר, המעלה שלו גדולה מאוד ולכן זכתה אסתר שהמגילה נקראת על שמה.

ולכן התורה אומרת "זאת חוקת התורה" ולא זאת חוקת פרה אדומה שמכאן תלמד לכל התורה שיהודי צריך להקריב למען חברו.

אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם

ואומרת לנו התורה (במדבר יט יד) "וזאת התורה אדם כי ימות באוהל כל הבא אל האוהל וכל אשר באוהל יטמא שבעת ימים". ודורשת הגמרא (בבא מציעא קיד ב) אדם כי ימות באוהל אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם, אתם מטמאין באוהל ואין אומות העולם מטמאים באוהל.

טומאה וטהרה שייך רק בעם ישראל

כל ענין של טומאה וטהרה שייך רק בעם ישראל, אבל אצל אומות העולם אין שייכות לכל ענין של טומאה וטהרה, ויותר מזה התורה הקדושה אומרת לנו בפרשת השבוע יהודי שנוגע במת נהיה טמא רק עם המת יהודי אבל עם המת הוא גוי אז מי שנוגע בו לא מקבל טומאה.,

ולכאורה זה דבר פלא שהרי גוי וודאי הוא טמא אז למה מי שנוגע בגוי שמת הוא לא נטמא ומי שנוגע ביהודי שמת הוא נטמא?

צנצנת של דבש וצנצנת של זבל

אלא אומר האור החיים הקדוש רבי חיים בן עטר (במדבר יט ב) משל למה הדבר דומה לשתי צנצנות אחת של דבש והשנייה של זבל, לאן ילכו רוב הזבובים? לצנצנת של הדבש.

הנמשל כך יהודי כל זמן שחי יש בו נשמה קדושה וכוחות הטומאה לא יכולים להיכנס בגוף של יהודי כי יש בו נשמה קדושה, אבל בגוי הם מצויים בו תדיר גם כשהוא חי, אז אין להם תאווה להיכנס בו כי הם מצויים בו כל הזמן, אבל בגוף של יהודי יש לכוחות הטומאה תאווה גדולה להיכנס בו, כי כל זמן שהוא חי יש בו נשמה קדושה והם לא יכולים להיכנס בו, ולכן בשעה שיהודי נפטר והנשמה יוצאת מגופו וחוזרת לעולם העליון מיד נכנסים בגוף כל כוחות הטומאה ולכן יהודי שמת הוא מטמא אבל

גוי לא.

לימוד תורה ושמירת שבת מכפר על כל העבירות

בספר אהבת חיים (פרשת חוקת ד"ה ונחזור) כותב על הפסוק (במדבר יט יא) "הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר", אבל אם חס ושלום לא יתחטא ביום השלישי גם ביום השביעי לא יטהר, זה מדבר בזמן שבית המקדש קיים היה נטהר על ידי אפר הפרה.

אבל בזמן הזה שכולנו טמאי מתים מה נעשה?

אלא אמרו חכמינו זיכרונם לברכה אין דבר שלא רמוז בתורה פה מדבר על אותה הטומאה שהיא יותר מטומאת המת כגון עברות חמורות מן התורה, עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים לשון הרע, ואם במקרה אחד פיתה אותו יצר הרע חס וחלילה ועבר על כולם או מקצתם ומתחרט, מה היא תקנתו?

שמירת שבת ולימוד תורה מטהרים את האדם מכל העבירות

אמרה תורה בקצור נמרץ, הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר, זאת אומרת שנתנה לנו שני דברים, דהיינו ביום השלישי זה נקרא תורה שנתנה בחודש השלישי ונקרא אורין תליתאה תורה נביאים וכתובים, שאדם שרוצה שיתכפר לו במקום קרבן ובמקום סגופין ושיהיה לו חלק באלקי ישראל ושיזכה לרום מעלה צריך לקבל על עצמו עול תורה על ידי קביעות בתורה.

וביום השביעי יטהר דהיינו שמירת השבת כהלכתה, אז אם מקים שני דברי הללו מוחלים לו עונותיו של אדם.

אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית את עצמו עליה

ואומרת לנו התורה "זאת התורה

אדם כי ימות באוהל". (במדבר יט יד). והגמרא בברכות (סג ב) אומרת, אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה.

ושואל החפץ חיים, הרי כתוב "וחי בהם" ודורשים ולא ימות בהם, וא"כ איך דרשו מכאן שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה. והרי אסור להמית עצמו עליה?

אלא מתרץ, על פי הרוב האדם משתמט מעשיית מצוות ומעשים טובים בטענה כי הוא טרוד ואין לו פנאי, והוא משכנע את עצמו באמיתות הטענה הזו, שבאמת אי אפשר לעולם להסתדר בלעדיו, וכנגד זה מוכחים לו שהרי לאחר פטירתו מן העולם גם אז ימשיך העולם להסתדר ולא יחרב העולם. לכן גם בשעה שהוא לומד יחשוב שהוא מת וכולם יסתדרו בלעדיו. וזה מה שאמרו, אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו, שמעלה על מחשבתו שהוא נטרד מהעולם, ואז שאלת הזמן לא תטריד אותו.

בשעה שהוא לומד ירגיש כאילו הוא מת

ומביא החפץ חיים (על התורה פרשת חוקת) משל לסוחר גדול שהיה לו בית מסחר גדול ובו בילה את רוב שעות היום, כמעט לא היה לו זמן להתפלל במנין. עברו שנים, האיש התקרב לגיל זקנה, כוחותיו נתדלדלו, וחש כי יומו מתקרב וכי עליו יהיה לתת בזמן הקרוב דין וחשבון על פעלו. החליט "להכין צידה לדרך", וכבר למחרת הלך לבית הכנסת להתפלל במנין, ולאחר התפילה נשאר ללמוד שעתיים. כששב למסחרו כעבור כמה שעות, שאלה אשתו, הרי כל החנות מלאה סוחרים, היכן היית? א"ל הייתי טרוד והתעכבתי בדרך. למחרת, כשראתה שבעלה מאחר, הלכה לחפשו בבית הכנסת, ולתדהמתה מצאה אותו יושב ולומד. התחילה לצעוק עליו בקול, מה זה איתך, וכי יצאת מדעתך, החנות מלאה קונים ואתה

יושב ולומד. ואמרה לו לא אכפת לי ההפסד שאתה גורם לנו, אבל וכי אפשר לגרש קונים מהחנות בו בזמן שכל הסוחרים מסביב מתחרים בנו?

אמר לה בעלה, שמעי נא, מה היית עושה לו בא מלאך המוות ואומר לי, הגיע זמנך להיפטר מהעולם בוא עימי, וכי הייתי יכול לומר לו אין לי זמן עכשיו כיון שהחנות מלאה קונים, א"כ תוכלי לחשוב כי עכשיו אני מת, ומה אכפת לך אם בעוד שעתיים אקום לתחיה ואבוא לעזור לך? זו כוונת דברי חז"ל "אין דברי תורה מקיימים אלא במי שממת עצמו עליה", שאדם צריך לחשוב "שהוא מת", ועל כך אין לו תשובה כי אין לו זמן. ורק אם יחשוב כך, יוכל ללמוד ולקיים את התורה הנותנת חיים ללומדיה ועושיה

החפץ חיים על התורה (פרשת ואתחנן עמ' רלח) היה אומר בשם גאון אחד, שאדם צריך לשער בנפשו שלושה דברים, א'. שאין לו אלא יום אחד לחיות. ב'. שאין לו אלא פרק משניות אחד או דף גמרא אחד שבו הוא עוסק כעת. ג' שהוא היהודי היחידי בעולם שהקב"ה מצווהו על קיום התורה, ובו תלוי קיום העולם. כשהוא יחשוב שיש לו רק יום אחד לחיות, יעשה האדם כל מה שבכוחו לשוב בתשובה ולקיים מצוות ולא ידחה זאת למחר. כשיחשוב שאין לו אלא פרק אחד או דף גמרא אחד, לא יתעצל בלימודו, ולא יתפתה לעצת היצר שמרפה את ידיו, שיש לך עוד זמן עד שתסיים את המסכת. ואם יחשוב שכל קיום העולם תלוי עליו, יזדרז ויתחזק במעשיו מול טענות היצר המטעהו ואומר לו, בוודאי נמצאים אנשים אחרים מקיימי התורה כראוי, הם שיקיימו את העולם.

פטירת מרים

ומיד אחרי מצוות פרה אדומה התורה הקדושה מספרת לנו על פטירתה של מרים הנביאה (במדבר כ א) כמו שכתוב "ויבואו

בני ישראל כל העדה מדבר צין, ותמות שם מרים ותיקבר שם".

לדעת האבן-עזרא (במדבר כ א), אין בתורה תיאור של הנעשה בשנים הרבות שבהן הסתובבו בני ישראל במדבר כעונש על חטא המרגלים, התורה מתארת רק את השנה הראשונה (ותחילת השנה השנייה), ולאחר מכן בפרשת חוקת התורה מתחילה את תיאור השנה הארבעים, השנה שבה עומדים ישראל לקראת הכניסה לארץ.

מה פרה אדומה מכפרת אף פטירתה של מרים מכפרת

ואומר רש"י (במדבר כ א) למה נסמכה פרשת פרה אדומה לפטירתה של מרים הנביאה?

אלא לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתת צדיקים מכפרת.

וכן אומרת הגמרא במסכת מועד קטן (כח ב) אמר ר' אמי למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה? אלא לומר לך, מה פרה אדומה מכפרת, אף מיתתם של צדיקים מכפרת.

וצריך להבין על איזה עוון היתה צריכה מיתת מרים לכפר?

אלא אומר המדרש (פתיחה לאיכה סי לג) שאחרי חטא המרגלים הקב"ה גזר על כל דור המדבר שימותו ולא יכנסו לארץ ישראל, ובכל שנה בליל ט' באב היו חופרים קברים וכולם נכנסים לתוכם והיו מתים חמש עשרה אלף, והשאר היו יוצאים מהקברים והולכים לביתם, ובשנה האחרונה שהיו בני ישראל במדבר בשנת הארבעים נשארו החמש עשרה אלף האחרונים של דור המדבר ונכנסו לקברים בליל ט' באב ולא מתו, ואז חשבו שטעו בתאריך כי היו מקדשים על פי הירח ואולי לא קידשו נכון, ונכנסו לקברים עוד יום ובבוקר קמו ולא מתו, וכן עשו עוד יום עד שהגיע טו' באב שאז הירח נראה במילואו שכבר אי אפשר לטעות ובוודאי עבר ט' באב, וכיון שלא מתו הבינו

שהגזירה התבטלה ובזכות מה החמש עשרה אלף האחרונים לא מתו בזכות שמרים מתה כמה ימים קודם ופטירת הצדקת מכפרת ולכן ניצלו ולא מתו. כי מרים הנביאה נסתלקה בי' בניסן, וזאת הייתה שנה לפני שעם ישראל נכנס לארץ ישראל ולכן בפטירתה היא כיפרה עליהם.

מרים הנביאה

מי הייתה מרים הנביאה?

מרים הנביאה היתה בתו של עמרם נשיא שבט לוי ואחותם של משה רבינו ואהרון הכהן.

ולמה נקראת שמה מרים?

כתוב במדרש (מדרש ויושע פסיקתא רבתי טו, וכן שיר השירים רבה ב יא) לפי שכאשר נולדה החלו המצריים למרר את חיי בני ישראל, לכן נקראה מרים על שם הפסוק (שמות א יד) "וימררו את חייהם".

מרים הנביאה נפטרה בעשרה בניסן והיא חיה במשך מאה עשרים ושבע שנים.

בזכות מרים הנביאה נולד משה רבינו

הגמרא מספרת (סוטה יב א) שבזכות מרים הנביאה נולד משה רבינו, שפרעה גזר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון, וכאשר ראה עמרם את הגזירה של פרעה אמר לשווא אנחנו עמלים להוליד בנים שהרי בין כה פרעה יזרוק אותם ליאור, עמד וגירש את אשתו, וכיון שראו בני ישראל את עמרם שהיה גדול הדור שהוא גירש את אשתו, עמדו כל עם ישראל וגירשו את נשותיהם. באה מרים בתו הקטנה של עמרם ואמרה לו אבא גזרתך קשה יותר משל פרעה, ולמה? שפרעה גזר רק על הזכרים ואתה גוזר גם על הנקבות, ולא עוד אלא שפרעה לא גזר אלא בעולם הזה, ואתה גזרת בעולם הזה ובעולם הבא. ולא עוד אלא שפרעה רשע הוא גזרתו ספק מתקיימת, ואתה צדיק וגזרתך על

בנה את כל הכלים שבמשכן.

באר של מרים

ואנחנו רואים בתורה שאחרי שעם ישראל יצאו מארץ מצרים והגיעו למדבר, וכשהיו במדבר לא היה להם מה לאכול והקב"ה עשה להם נס וירד להם אוכל מן השמים שהוא המן שזה האוכל של המלאכים, אולם מאין היה להם מים לרוות צמאונם?

אלא אנחנו רואים בתורה שכל עם ישראל היו שותים מים במשך כל הארבעים שנה שהיו במדבר מבארה של מרים - מים רבים נבעו מהסלע וסיפקו את עם ישראל במשך ארבעים שנה במדבר, והייתה מוציאה מים לכל עם ישראל, למשך ארבעים שנה ועם ישראל היו קרוב לחמישה מיליון בני אדם.

וכמו שבמן היו כל הטעמים שבעולם כך במים מהבאר של מרים היו כל הטעמים שבעולם.

החיד"א (דבש לפי ב, ג) הביא מהצמח דוד שהבאר הייתה כמו המן, שאם נמשלה להם, רצה יין או חלב או דבש היה טועם.

וכן רבי יוסף ענגיל בגליוני הש"ס ציטט את דברי "מדרש תלפיות" שכתב שכמו במן שהיה אפשר לטעום כל מיני מאכלים, כך בבארה של מרים היה אפשר לטעום כל מיני שתיה שרוצים.

אחד מעשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות פי הבאר

כתוב במשנה בפרקי אבות (ה ו) שאחד מעשרה דברים שנבראו בבריאת העולם בערב שבת בין השמשות היה בארה של מרים.

ואיך היתה נראית הבאר?

אומרת הגמרא בשבת (לה א) שהבאר הייתה סלע עגול שהייתה מחוררת כמו כברה כמו מסננת, וממנה היו יוצאים מים בדרך נס, (עי' רש"י במסכת שבת (שם) כמין כברה - סלע עגול ועשוי ככברה). והייתה הסלע מתגלגלת איתם

לכל מקום שהיו הולכים, והמדרש אומר אפילו שהיו במדבר במקום יבש וצימאון.

ומובא בתוספתא, (סוכה ג, יא) שהבאר דומה לסלע מלא כברה, מפכפכת ועולה, עולה עמהן להרים ויורדת עמהם לגאיות. במקום שישראל שרויין-היא שורה כנגדן, כנגד פתחו של אוהל מועד.

וכן כתב רש"י במסכת תענית (דף ט) בארה של מרים - סלע וזבין (-יוצאים) ממנו מים והיה מתגלגל והולך עם ישראל, והוא הסלע שבו הכה משה וכו'.

מהבאר של מרים היו בני ישראל שטין בספינות ללכת משבט לשבט

ומרוב המים שהיו יוצאים מהבאר של מרים היו בני ישראל שטין בספינות ללכת משבט לשבט, וכמו שכתוב במדרש שנשיאי ישראל סובבין אותה במקלותיהם ואומרים עליה את השירה: "עלי באר ענו לה" והמים מבעבעין ועולין כעמוד למעלה. וכל אחד ואחד מושך במקלו, איש לשבטו ואיש למשפחתו.

וכתוב בילקוט שמעוני (סוף פקודי) הבאר הייתה בפתח החצר סמוכה לאוהלו של משה, והיא הייתה מודיעה לכל המחנות היאך יחנו. כיצד? כיון שעמדו קלעי החצר, היו שנים עשר הנשיאים עומדים על הבאר ואומרים שירה, שנאמר (במדבר כא): בְּאֵר חָפָרוּהָ שָׂרִים וגו'. והיו מימי הבאר יוצאין ונעשין נהרות נהרות. נהר אחד יוצא ומקיף את מחנה שכינה. ומאותו נהר יוצאין ארבעה נהרות בארבע זויות החצר, כל אחד ואחד הולך לבסוף ומשמש שתי רוחות, דרום ומזרח, ויוצא אל מחנה ישראל. עבר מחנה הלויים, היו מתערבין הנהרות זה לזה ומקיפין את כל מחנה הלויים ומהלכין בין משפחה למשפחה, ונראין (אוהליהן מסודרים) טבליות טבליות (מחותכין זמ"ז בנהרות) מקיפין את מחנה השכינה.

ונהר גדול מקיף את כל מחנה ישראל מבחוץ ונעשים נהרות נהרות בין כל שבט ושבט (ובין כל משפחה ומשפחה) והיו הנהרות מודיעין בין כל אחת ואחת גבולן ואין אחד צריך לחברו.

שלושה פרנסים טובים ושלושה מתנות ניתנו על ידם הבאר המן ועני כבוד

הגמרא במסכת תענית (ט א) ר' יוסי בר' יהודה אומר שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל אלו הן משה ואהרן ומרים וג' מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן באר וענן ומן, באר בזכות מרים עמוד ענן בזכות אהרן מן בזכות משה, מתה מרים נסתלק הבאר שנאמר (במדבר כ, א) "ותמת שם מרים" וכתיב בתריה "ולא היה מים לעדה". (והובא ברש"י כ, א).

הבאר בזכות מרים הנביאה

וכתב החתם סופר (דרשות עמ' רצו) "ההפכי הצור אגם מים" סופי תיבות מרים, כי הבאר בזכות מרים. "חלמיש למעינו מים" ס"ת גמטריא משה עם הכולל, לרמז שחזרה בזכות משה.

בזכות מה זכתה מרים לבאר שיהיה בזכותה? – בזכות החסד

ושואלים רבותינו ז"ל בזכות מה זכתה מרים שהבאר תוציא מים בזכותה במשך 40 שנה?

אלא אומר המדרש שמשה רבינו היה תינוק האמא שלו שמה אותו בתיבה ביאור והאמא שלו הלכה, אבל מרים אחותו עמדה והסתכלה מה יהיה בסופו כמו שכתוב (שמות ב ד) ותתצב אחותו מרחוק לדעה מה יעשה לו אמר הקב"ה הואיל ומרים המתינה למשה על יד היאור לכן תזכה שכל עם ישראל יזכו לשתות מים על ידה, ומכיון שהיא עשתה חסד עם משה בקשר למים, ששמרה עליו ביאור, ולכן כשמשה היה המנהיג ניתן דרכה חסד של מים כראוי בזכות החסד שעשתה.

על ידי דברים קטנים אפשר

לזכות לדברים גדולים ביותר

רואים אנחנו שעל ידי דברים קטנים ביותר יכול אדם לזכות לדברים הגדולים ביותר, כי הקב"ה לא מבקש מן האדם דברים גדולים אלא דברים קטנים שיהודי עושה מכל הלב.

משה אהרון ומרים כל אחד היה מיוחד במידה מסוימת

הכלי יקר (כא יז) אומר שהטעם שהבאר באה בזכות מרים הוא משום שהיו ג' מנהיגים בדור המדבר וכל אחד היה מיוחד במידה מסוימת.

ובזכות משה עמוד התורה זכו למן, כמו שהתורה מן השמים כך ירד המן מן השמים, וכמו שאמרו חז"ל לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן, והתורה נמשלה ללחם כמו שכתוב (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי.

ובזכות מרים שהייתה עמוד החסד כמו שנאמר (שמות א יז) ותחיין את הילדים שהיו מספיקות להן מים ומזון זכו לבאר, שפרעה גזר במצרים כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו והתורה אומרת לנו ששני המיילדות העבריות שפרה ופועה לא שמעו בקול פרעה והיו מחיות את הילדים, ומי היו שפרה ופועה שפרה זו יוכבד ופועה זו מרים יוכבד הייתה מביאה לחם ליולדות ומרים הייתה מביאה מים ולכן זכתה שהבאר יהיה בזכותה.

ובזכות אהרן שהיה עמוד העבודה והקריב קורבנות שגורמים להשראת השכינה וגורמים לעשות שלום בן ישראל לאביהם שבשמים, לכן זכו לעננים הכבוד שהעננים כבוד היו מסמלים את השלום והאחדות.

מה הקשר בין פטירת מרים לזה שלא היה מים?

ומיד אחרי פטירת מרים אומרת לנו התורה (במדבר כ ב) "ולא היה מים לעדה לשתות ויקהלו על משה ועל אהרון"

המדרש (במד"ר א ב הובא ברש"י כ ב) שואל מה הקשר בין פטירת מרים לזה שלא היה מים לעם

ישראל לשתות?

אלא אומר המדרש בגלל שבמשך כל הארבעים שנה שהיו בני ישראל במדבר הייתה הבאר מוציאה מים בזכות מרים, וברגע שמתה מרים פסק הבאר להוציא מים, ולכן התורה כתבה שמיד אחרי שמתה מרים לא היה מים לעדה לשתות, ומיד באו כל בני ישראל למשה ואהרון והתלוננו שאין מים לשתות ושהם עומדים למות בצמא.

איך יכול להיות שמיד שמתה מרים מיד כבר לא היה להם מים הרי בטוח היו ממלאים מים בכדים וחביות

אחד מגדולי הצדיקים לפני שש מאות שנה היה רבי שמעון בן צמח שהיה מגדולי רבני אלג'יר, והוא חיבר ספר שקוראים לו שו"ת התשב"ץ ר"ת התמים שמעון בן צמח, ושואל הרב התשב"ץ איך יכול להיות שמיד שמתה מרים מיד כבר לא היה להם מים, הרי בטוח היו ממלאים מים בכדים וחביות ולא בכל שעה היו שותים מהבאר אז גם שהבאר הפסיקה להוציא מים בטוח היה להם מים בכדים ובחביות?

מלאך המוות רוחץ את הרבו במים שבבית המת

אלא אומר התשב"ץ כתוב בשולחן ערוך (יור"ד בסימן שלט) שברגע שנפטר אדם בבית אז מיד שופכים את כל המים שיש בכל הבתים הסמוכים, ומה הסיבה לכך? כי כתוב שמלאך המוות יש לו חרב שבה הוא לוקח את הנשמה, ומיד אחרי שמלאך המוות לוקח את הנשמה הוא לוקח את הסכין ורוחץ אותה במים שבבית ולכן נהגו לשפוך את המים, וזה הסיבה שמיד שנפטרה מרים לא היה מים כי ברגע שמרים מתה כולם שפכו את המים שהיה להם ולכן לא נשאר להם מים לשתות.

בגלל שלא הספידו את מרים נענשו שהבאר הפסיקה להוציא מים

ואומר "הכלי יקר" (במדבר כ ב) שהסיבה שנענשו בני ישראל והפסיק הבאר להוציא מים מפני שמרים נפטרה ולא הספידו אותה כראוי כי אצל משה ואהרן נאמר "ויבכו אותם בני ישראל" וכאן לא נאמר ויבכו אותה אלא כתוב ותמת שם ותקבר שם כי במקום שמתה שם תהא קבורתה לאלתר ונשכחה מן הלב על כן נענשו ונחסר להם המים כדי שידעו למפרע שהבאר נבעה בזכות מרים, מכאן אנחנו למדים שבני ישראל היו צריכים להמשיך לשתות מהבאר של מרים גם לאחר מיתה אבל בגלל שבני ישראל לא ספדו לה כראוי לכן נענשו והפסיקה הבאר להוציא מים.

איך שכחו בני ישראל להספיד את מרים

ושואלים רבותינו ז"ל שאיך יכול להיות שבני ישראל לא הספידו את מרים הנביאה ולא התאבלו עליה הרי כל עם ישראל ידעו שבזכות מרים הייתה הבאר מוציאה מים ובני ישראל שתו מים במשך ארבעים שנה ואיך לא התאבלו ולא הספידו את מרים הנביאה? ואיך לא הכירו טובה למרים?

מה שאדם לא טרח עליו הוא לא מעריך אותו

אלא אומרים רבותינו ז"ל דבר גדול מאוד שהטבע שבעולם מה אדם מעריך ונותן לו חשיבות? מה שאדם טרח עליו והתייגע עליו אז הדבר הזה חביב על האדם, ואפילו שהערך הכספי של הדבר הוא שום דבר אבל בגלל שהאדם טרח עליו אז הוא יקר מאוד לאדם, אבל דבר שאדם מקבל בחינם ולא טרח עליו אז אדם לא מעריך את הדבר.

וכן כתוב (תהלים קכח ב) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך- שאדם אוכל מה הוא יגע וטרח עליו יש לו הנאה גדולה.

ומכיון שאת המים מהבאר של מים בני ישראל קיבלו בחינם בלי שהיו צריכים לטרוח כלל ודבר שאדם מקבל בחינם ולא טרח עליו הוא

לא מעריך אותו ולכן לא העריכו את המים שקיבלו ממרים ולכן לא הספידו את מרים ולא התאבלו עליה.

רוצה אדם בקב שלו יותר מתשעה קבין של חברו

וזה מה שכתוב בגמרא (בבא מציעא לח א) שרוצה אדם בקב שלו יותר מתשעה קבין של חברו, ופירשו של דבר קב זה כמות קטנה, וחביב על האדם כמות קטנה של קב אחד שהוא טרח עליו אבל זה שלו, יותר מתשעה קבין של חברו שנתן לו חברו במתנה, כי הטבע בעולם מה שאדם טרח ועמל קשה כדי להשיג אותו הוא חביב מאוד על האדם, ומה שאדם לא טרח עליו אז הוא פחות יקר לאדם.

הזורעים בדמעה ברינה יקצורו

וכן כתוב בפסוק (תהלים קכו ה) "הזורעים בדמעה ברינה יקצורו", שאדם שזורע בדמעות מרוב שהוא טורח ועובד קשה מאוד אז שהוא קוצר את התבואה והוא רואה את התוצאה שכל מה שטרח עשה פירות, אז יש לו שמחה גדולה והוא יעריך את הדבר מאוד.

אדם הראשון לא היה לו הכרת הטוב בגלל שקיבל הכל בחינם בלי לטרוח

אדם הראשון היה נמצא בגן עדן והיה לו כל טוב והיו מלאכים משקין אותו ביין משנת ימי בראשית, ועם כל זה לא היה לו הכרת הטוב לקב"ה והלך ואכל מעץ הדעת, כי טבע האדם דבר שאדם מקבל בחינם בלי לטרוח עליו הוא לא מעריך אותו ואין לו הכרת הטוב.

כמה פעמים רואים אנשים שכל חייהם עבדו קשה עד שהגיעו להצלחה גדולה בפרנסה, ואז היו אומרים אנחנו עבדנו קשה ואנחנו ברוך ה' יש לנו יכולת אז ניתן לילדים כל מה שהם רוצים וכשעובר זמן פתאום האבא רואה שכל מה שנותן לילד אין לילד

בכלל הכרת הטוב והוא לא מבין איך יכול להיות שילדים אחרים על כל דבר קטן ביותר יש להם הכרת הטוב ומעריכים מאוד, והילד שלו שנותן לו דברים יקרי ערך אין לו הכרת הטוב אבל זה מה שהתורה הקדושה מלמדת אותנו מתי אדם יש לו הכרת הטוב מתי שהוא טורח להשיג איזה דבר, אבל דבר שבא לאדם בקלות ובחינם והוא לא טורח עליו לא יעריך אותו.

תרומת הנשיאים הושגה בקלות

ודבר זה אנו רואים בפרשת ויקהל שהקב"ה אמר למשה רבינו שיגיד לבני ישראל שכל אחד יתנדב ויתרום לבניית המשכן, והתורה כותבת חמש עשרה סוגים של תרומות שהביאו בני ישראל, ובהתחלה כותבת התורה 'וזאת התרומה אשר תיקחו מאיתם זהב וכסף ונחושת, ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים, ועורות אלים מאודמים ועורות תחשים ועצי שיטים' וכו', ובסוף התורה כותבת (שמות לה ט) 'ואבני שוהם ואבני מילואים לאפוד ולחושן', ולכאורה הרי אותם אבנים היו אבנים יקרות מאוד והיה צריך לכתוב אותם בהתחלה לפני הזהב ומפני מה התורה כתבה אותם בסוף?

אלא אומר המדרש (במד"ר פי"ב והובא ברש"י שמות לה כז) שהנשיאים הם אלו שהביאו את האבנים היקרות, והם מוזכרים בסוף משום שהנשיאים אמרו שבני ישראל יתרמו ומה שיהיה חסר אנו נשלים, ובסוף בני ישראל תרמו הכל וכשבאו הנשיאים לתת אמר להם משה כבר לא צריך בני ישראל נתנו הכל, וכשראו כך מאוד נצטערו הנשיאים ובסוף משה הסכים לקבל מהנשיאים את האבנים היקרות, ולכן התורה מזכירה אותם אחרונים כדי להראות שהתרומה של הנשיאים הכי פחות חשובה, מכאן אנו לומדים כמה אדם צריך להיות זריז במצוות, כמו שאמרו חז"ל (פסחים

ד א) "זריזין מקדימין למצוות".

מעלת העמל

והאור החיים הקדוש (שמות כה ז) כותב עוד תירוץ מדוע נכתבו האבנים הטובות רק בסוף, שאמנם האבנים היו היקרות ביותר במיני התרומה, אך פחותות בחשיבותן הערכית. שכל התרומות באו ע"י טורח ועמל או חסרון כיס של התורם, אבל תרומת אבני השוהם ואבני המילואים, רבי יונתן בן עוזיאל אומר שהגיעו מנהר פישון ומגן עדן. וא"כ, תרומה זו הייתה חשובה פחות לפני הקב"ה, כי באו שלא ע"י טורח ויגיעה, ואף שלא ע"י חסרון כיס, ולכן נמנו בסוף.

וכתוב בגמרא (יומא עה א) שלנשיאים היה יורד ביחד עם המן גם אבנים טובות ומרגליות, ומכיוון שלא טרחו בשבילם אלא קיבלו אותם ביחד עם המן, לכן הקב"ה כתב אותם אחרונים כי העריך יותר את אלו שטרחו, ואפילו שהביאו דבר פחות יקר אבל הם טרחו בשביל להביא ולא בא להם בקלות.

ולכן עם ישראל מכיון ששתו מים מן הבאר בלי לטרוח מכיון שקיבלו בחינם לא העריכו ולא היה להם הכרת הטוב.

לומדים אנחנו מכאן מה אדם מעריך מה שאדם טרח עליו ועבד קשה מאוד כדי להשיג אותו הוא יקר לאדם אבל מה שאדם לא טרח עליו הוא לא חשוב כל כך לאדם ולא מעריך אותו כמו שצריך, אנחנו רואים בתורה שהקב"ה לא החסיר לעם ישראל במדבר במשך ארבעים שנה שום דבר כמ"ש זה ארבעים שנה לא חסרת דבר והיה יורד אוכל מן השמים והיה הבאר של מרים מוציאה להם מים ועם כל הטוב אמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל ואיך זה יכול להיות?

אלא זה מה שלימדו אותנו חז"ל בגמרא מה שאדם לא טרח בשביל להשיג אותו מה שאדם מקבל בחינם הוא לא מעריך אותו ומכיון שהוא לא מעריך הוא גם לא מכיר טובה כי הוא לא טרח עליו, ולכן

עם ישראל מכיון ששתו מים מן הבאר בלי לטרוח מכיון שקיבלו בחינם לא העריכו ולא היה להם הכרת הטוב.

אדם שמתרגל לקבל טובה זה נראה לו כמובן מאליו והוא כבר שוכח להכיר טובה

ועוד אומרים רבותינו ז"ל שמכיון שבני ישראל התרגלו לטוב על ידי מרים הנביאה שכחו להכיר טובה כי בכח ההרגל למנוע להכיר טובה.

הטבע בעולם שאדם זר ורחוק עושה אם האדם טובה חד פעמית, מיד הוא מרגיש מחויבות להחזיר לו טובה ולהכיר לו טובה אבל שאדם רגיל לקבל טובה באופן קבוע ותמידי מאדם שקרוב אליו אז דווקא שם הוא שוכח להכיר טובה ולמה?

כי הטבע של האדם שהוא מתרגל לקבל טובה במשך זמן ארוך וזה הופל לו לטבע, וברגע שהוא כבר התרגל לקבל את הטובה והוא מרגיש שזה רגילות וחייבים לעשות לו כך, הוא שוכח להכיר טובה כי כיון שהתרגל לקבל את הטוב זה נראה בעיניו כדבר המובן מאליו. בני ישראל התרגלו לשתות מהבאר של מרים במשך 40 שנה ומתוך שהתרגלו שכחו להכיר טובה, ומתי הם התעוררו מתי שנחסר להם וכבר לא היה להם מים לשתות.

וכך לפעמים יהודי שוכח להכיר טובה לקב"ה על כל הטוב שהתרגל לקבל מבורא עולם ומתי מתעורר להכיר טובה רק שפתאום הטוב שהיה רגיל לקבל עכשיו נחסר

רואים אנו כמה מידת הכרת הטוב זה דבר גדול שמכיון שלא הכירו בני ישראל טובה למרים הנביאה פסק הבאר להוציא מים במדבר.

הבאר של מרים נגנזה

ולאחר פטירתה של מרים, נעלמה הבאר, כמו שנאמר (במדבר כ א-ב): "וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם: וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה..."אולם בארה של מרים, שסיפקה מים במדבר נגנזה אולם לא כלתה.

היכן היום בארה של מרים?

אמרו חז"ל (ירושלמי כלאים ט ג, ויקרא רבה כב, ב) "היכן היום בארה של מרים? אמר רבי יוחנן: שיערוה חכמים והרי היא מכוונת כנגד השער האמצעי של בית הכנסת העתיק של סרונגין".

בארה של מרים נמצאת בכינרת

עכשיו באר זו טמונה בים הכנרת, וכל הרוצה לראותה, עומד במקום הנקרא ישימון, ומסתכל בים, ורואה באמצע הים סלע עגול, זוהי בארה של מרים. (רש"י במדבר כא כ). והגמרא אומרת מיקומה של באר מרים בימה של טבריה שנראית כמין כברה, ואפשר להשקיף עליה מהר הכרמל.

רבינו חיים ויטאל כתב בשם רבו רבינו האר"י הקדוש שהוא קבע את מקומה של באר מרים על חוף ימה הדרומי של טבריה, כפי שמתאר בשער הגלגולים: "בלכתך דרך ים טבריה אל חמי טבריה באמצע הדרך ממש במקום שיש דקלים רבים בשפת הים ההוא, מכוון כנגד מגדל אחד אשר בראש ההר שם הוא בארה של מרים".

כל מי ששתה מהבאר מרים היה מתרפא

לבאר של מרים היו סגולות גדולות, המדרש מספר שכל מי שהיה חולה כשהיה שותה מים מבארה של מרים מיד היה מתרפא, בני ישראל שיצאו ממצרים אחרי כל העבודות פרך היו בעלי מומים והיו חולים ועל ידי ששתו מבארה של מרים מיד נתרפאו.

נוהגים במוצ"ש מיד לאחר ההבדלה לשתות מים

הרמ"א (רבי משה איסרליש) כותב בהגהות לשולחן ערוך (אורח חיים, הלכות שבת סוף סימן רצט) "ויש אומרים לדלות מים בכל מוצאי שבת, כי בארה של מרים סובבת כל מוצאי שבת כל הבארות והמעיינות וכל מי שפוגע בה וישתה ממנה מיד יתרפא מכל תחלואיו, ולכן נוהגים לדלות בכל

מוצאי שבת, כי אולי יזדמנו להם מבארה של מרים.

ולכן נוהגים בכל מוצ"ש מיד אחרי הבדלה לשתות מים שאם יפגע במים מבארה של מרים לא ישלוט עליו כל חולי וכל מחלה כל חייו, ולכן זה מנהג טוב לשתות מים מיד אחרי ההבדלה בכל מוצש"ק.

ומוספר במדרש (מדרש תנחומא, פרשת חוקת) מעשה באחד סומא (=עיוור) שירד לטבול במים במערה, הזדמנה לו בארה של מרים וטבל ונתרפא".

המוכה שחין שכעס ושבר את הכד מים וכל מקום שניתז עליו מים נתרפא

וכן כתב בספר 'כף החיים' פלאג'י (סימן לא אות נג) וז"ל, אחר ההבדלה כשסיים כל הפסוקים, ישתה מים שאובים מקודם ההבדלה, או אחר ההבדלה, (כוונת הרב ששאבם קודם ההבדלה או אחר ההבדלה).

שהרי כתב הכל בו (סי' מא ד"ה פורים שחל), וזה לשונו, נהגו הנשים לדלות מים במוצאי שבת, תכף שישמעו ברכו, שמצינו באגדה, שבארה של מרים בימה של טבריא, וכל מוצאי שבת מחזירן על כל בארות ועל כל מעיינות, וכל מי שהוא חולה ויזדמן לו מים וישתה, אפילו כל גופו מוכה שחין, מיד נרפא, ומעשה באדם אחד, שהיה מוכה שחין, והלכה אשתו במוצאי שבת לשאוב מים, ונתעכבה יותר מדאי, ונזדמנה לה בארה של מרים, ומלאה כדה מאותן המים, כיון שבאה אצל בעלה, כעס עליה, ומרוב כעסו, נפל כדה משכמה ונשבר הכד, ונפלו מטיפי המים על בשרו, ובכל מקום שנתנו המים, נרפא השחין, ועל זה אמרו חכמים, רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו, ולכך נהגו לשאוב מים בכל מוצאי שבת, עד כאן לשונו. ומכאן תוכחת חיים, לבל יהיה כועס, בכל מקום ובכל זמן, אפילו בדבר שראוי לכעוס, כי כעס בחיק כסילים ינוח, ובפרט במוצאי שבת,

כי הלא תראה כי על ידי הכעס איבד טובה הרבה, שאם לא היה כועס, היה שותה מן המים, והיה מתרפא כל גופו. וזה הוא כוונת הכתוב בספר קהלת (יא י), והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך, שאם היה מסיר הכעס מלבו, היה מתרפא כל בשרו, (שכוונת הפסוק היא שעל ידי שיסיר הכעס היה מעביר רעה מבשרו).

מהבאר של מרים זוכים לחכמת התורה

ונראה דמלבד סגולת רפואה לגוף ולנפש, למי ששותה מים מבארה של מרים, עוד רבותא יתירה אשתכחת, כי הם מסוגלים לפתוח לבו בחכמת התורה, כי אם עניין זה מביא רפואה בגשמיות, קל וחומר, שזה פועל ברוחניות. ואכן במוצאי שבת נמשכת ברכה רוחנית בלימוד תורה וקיום מצוותיה, וממנה לכל השבוע. עכ"ל הכף החיים פלאג'י.

האר"י הק' השקה את המהדרי"ן מבארה של מרים

ורבינו הקדוש רבי חיים ויטאל כותב שהוא למד תורה מפי רבינו האר"י הק' סך הכל במשך שנה ושמונה חודשים ומה שלמד במשך שנה ושמונה חודשים על פי הטבע היה צריך ללמוד שמונים שנה

ובספר פרי עץ החיים, (שער הנהגת הלימוד תקמב דף עו), כותב שכשהיה הרב ר' חיים ויטאל בא אצל הרב האר"י ללמוד הימנו זאת החוכמה (הקבלה), אז כל מה שלמד ממנו היה שוכח, וכבר לא מסוגל לקלוט הדברים העמוקים עד שהלכו שניהם יחד לטבריה, והרב (האר"י הקדוש) זללה"ה הוליך לרב ר' חיים ויטאל בתוך הים של טבריה בספינה קטנה שהייתה שם. וכשהיו הולכים בתוך הים של טבריה נגד עמודי בית הכנסת הישן, לקח האר"י הקדוש כלי אחד ומלאו מים והיה משקה להרב חיים ויטאל זלה"ה, ואמר לו: "עכשיו תשיג החכמה הרבה, כי המים ששתית היו מבארה של מרים", ואכן רבי חיים ויטאל

קיבל את חכמת רבו בזכות מים אלו, ומאותו זמן העיד המהרח"ו שנפתח ליבו כמעיין המתגבר וזכה להבין כל סודות התורה, ומה שלמד ממנו בשנה ושמונה חודשים בדרך הטבע היה צריך ללמד שמונים שנה רצופות.

זכר לבאר של מרים אחרי שמוזג את היין בגביע של הקידוש נוהגים למזוג שלוש טיפות של מים

ואומר הרב הבן איש חי שחז"ל תיקנו לנו זכר לכל אחד משלושת המתנות שהקב"ה נתן לעם ישראל, זכר לענני כבוד הקב"ה נתן לנו את חג הסוכות, וזכר למן תיקנו חז"ל לברך על לחם משנה בכל שבת שני חלות שלימות, וזכר לבאר של מרים אחרי שמוזג את היין בגביע של הקידוש נוהגים למזוג שלוש טיפות של מים, וזה סגולה גדולה להמתיק את הדינים כי יין אדום זה מידת גבורה ומים זה חסד, וע"י שמוזג על היין מים הוא הופך את מידת הדין למידת הרחמים, ועל ידי כך יתמתקו כל הגבורות בחסדים.

פי הבאר

כתוב במשנה בפרקי אבות עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות ואלו הן: פי הארץ, ופי הבאר, ופי האתון, והקשת, והמן והמטה, והשמיר, והכתב, והמכתב והלוחות. ויש אומרים אף המזיקין וקבורתו של משה ואילו של אברהם אבינו, ויש אומרים אף צבת בצבת עשויה.

הבאר של מרים הייתה מאז בריאת העולם באר של ניסים

הרמב"ן כותב שהבאר הזאת שנבראה בערב שבת בין השמשות, והיא מקור השפע, שבכל מקום שהרצון העליון נמצא בו אז הבאר הזאת מתגלית והיא מוציאה שפע של מים, שהבאר של מרים הייתה מאז בריאת העולם באר של ניסים מקור מים חיים נובע. וזה היה

הבאר שה' גילה לישמעאל במדבר באר שבע שישמעאל היה חולה והיה צמא למים ועמד למות ויגל ה' את עיניה ותרא באר מים זה אותה באר של מרים. וזה הבאר מים שעלו לקראת רבקה בבאר המים, ועתיד הקב"ה בזמן ביאת המשיח לגלותו בירושלים.

והראשונה שהתגלה אליה אותה באר זה היה הגר שאברהם הניח את ישמעאל על הכתפיים שלה ונתן לה כד מלא מים ושהיה ישמעאל עומד למות ה' פקח את עיניה וראתה באר של מים חיים.

המדרש אומר שהאבות הקדושים, אברהם יצחק ויעקב, ידעו על סוד קיומה של הבאר הזאת ולכן חיפשו אותה ולכן התורה מספרת לנו שהאבות חפרו בארות, וכל זה עשו כדי למצוא את הבאר של מרים.

ולכן התורה מספרת לנו שאברהם חפר בארות ויצחק חפר בארות ולמה הם חפרו בארות כדי להפיץ את האמונה שהיו נותנים לעוברים ושבים מים והיו אומרים להם שרוצים לשלם היו אומרים לא צריך אלא רק תגיד תודה לבורא עולם ותברך לקב"ה וכך היו מכניסים אנשים תחת כנפי השכינה, ולכן כתוב שהפלישתים סתמו את הבארות כי לא רצו שיפיצו את האמונה.

וכתוב בהזוהר הקדוש שאותה באר התגלתה לאליעזר עבד אברהם כשהלך לחפש כלה ליצחק בארם נהריים, וכן ליעקב אבינו כשהגיע לחרן וראה את רחל מתקרבת עם הצאן, וכן למשה רבנו כשבא למדין מקומו של יתרו חותנו.

ואומר המדרש שלעתיד לבוא בארה של מרים תתגלה בירושלים שעתיד הקב"ה להעלות בארה של מרים, כדכתיב (זכריה יד ח) "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים".

הבבא סאלי אמר לשמשו בראש הגבעה יש שם מעיין של מים

מסופר על גדולי הצדיקים שזכו להתגלות של הבאר של מרים שמסופר על רבינו הבעל שם טוב שזכה לגלוי באר של מרים וכן מסופר על מור זקננו הקדוש על הבבא סאלי זצוק"ל שעוד שהיה במרוקו פעם אחת נסע במדבר סהרה ברכב ובאמצע המדבר נגמר המים והיו צמאים מאוד והורה הבבא סאלי לשמשו לעצור, ושלח הבבא סאלי את משמשו לגבעה סמוכה ואמר לו בראש הגבעה יש שם מעיין של מים והנהג שהיה מכיר את הדרכים היטב אמר אני מכיר את המקום הזה אין כאן שום מעיין זה מדבר אבל השמש הלך כמו שאמר לו הצדיק והתגלה לו מעיין שלא היה מעולם במקום! ואחרי שהנהג הוריד את הצדיק במקום מושבו חזר לאותו מקום ולא מצא שם שום דבר.

אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת:
עֲלִי בְאֵר עֱנוּ לָהּ

והתורה הקדושה מספרת לנו שכאשר התקרבו בני ישראל אל ארץ ישראל, התרחש נס גדול, שהתפרסם על ידי הבאר ואז אמרו שירה שנאמר אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת: עֲלִי בְאֵר עֱנוּ לָהּ. בְּאֵר חָפָרוּהָ שָׂרִים, כָּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם, בִּמְחֹקֵק בְּמִשְׁעֲנֹתָם, (במדבר כא, יז)

ורק שראו בעיניהם את ההרוגים האמוריים בתוך הבאר - רק אז אמרו שירה "אז ישיר ישראל עלי באר ענו לה"

כתוב במדרש תנחומא כשם שמספרים בנסי ים סוף, יש לספר בניסי נחלי ארנון, שאף כאן נעשו נסים גדולים" ומה היה הנס? - מגלה לנו רש"י (במדבר כא טו) בהמשך - "שפך הנחלים שנשפך שם דם אמוריים שהיו נחבאים שם, לפי שהיו ההרים גבוהים והנחל עמוק וקצר וההרים סמוכים זה לזה, אדם עומד על ההר מזה ומדבר עם חברו בהר מזה, והדרך עובר תוך הנחל. אמרו אמוריים, כשיכנסו ישראל לתוך הנחל לעבור, נצא מן המערות בהרים

שלמעלה מהם ונהרגם בחצים ואבני בליסטראות. והיו אותן הנקעים בהר של צד מואב ובהר של צד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ. כיון שבאו ישראל לעבור, נזדעזע ההר של ארץ ישראל, כשפחה היוצאת להקביל פני גבירתה, ונתקרב לצד הר של מואב ונכנסו אותן השדים לתוך אותן נקעים והרגום ועם ישראל כלל לא ידע שנעשה לו נס ורק שראו בעיניהם את ההרוגים האמוריים בתוך הבאר - רק אז אמרו שירה "אז ישיר ישראל עלי באר ענו לה", וישראל משעברו אמר הקדוש ברוך הוא, ולא אודיעם מה נסים עשיתי להם? אמר רשב"ג 'נתת פת לתינוק הודע לאמו!' הבאר ירדה לה וישבה בנחל זה, והייתה מתגברת ועולה והוציאה את כל ההרוגין שבמערות, והיו צפין על פני המים, וישראל מבקשין את הבאר ולא היו מוצאין אותה, הסבו פניהם וראו אותה, וראו שם הרוגין שאין להם חקר ומספר, וכה"א (במדבר כא, טז) 'ומשם בארה' היא הבאר אשר אמר ה', והלא כבר יש לה עמהם מ' שנה, ומהו 'בארה'? אלא שהיו גדולים הנסים שנעשו להם ע"י הבאר משנעשה להם על הים, אותה שעה פתחו ישראל את פיהם ואמרו שירה, שנא' 'אז ישיר ישראל".

המא מי מריבה

ואחרי שמתה מרים הנביאה והבאר הפסיק להוציא מים ולא היה מים לבני ישראל, ומיד נקהלו והתאספו בני ישראל סביב משה ואהרון והתלוננו שאין מים לשתות. ואז הקב"ה אמר למשה רבינו - קַח אֶת הַמַּטֶּה וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אַתָּה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ וְדִבַּרְתֶּם אֶל הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן מֵימָיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן הַסֶּלַע וְהִשְׁקִיתָ אֶת הָעֵדָה וְאֶת בְּעִירָם". ויקח משה את המטה מלפני ה' כאשר ציווה, ויקהילו משה ואהרון את הקהל אל פני הסלע ויאמר להם שמעו

נא המורים המין הסלע הזה נוציא לכם מים. וירם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמיים ויצאו מים רבים ותשת העדה ובעירם, ויאמר ה' אל משה ואל אהרון יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם, המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויקדש בם.

מדברים אלה עולה בבירור כי הקב"ה מצווה את משה ואהרון ארבעה דברים, והם-

א -לקחת את המטה (וההוראה אכן מתבצעת: כמו שכתוב "וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַמַּטֶּה מִלִּפְנֵי ה' כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ).

ב-להקהיל את העדה (וגם הוראה זו מתבצעת: כמו שכתוב "וַיַּקְהִלוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶת הַקָּהָל אֶל פְּנֵי הַסָּלַע).

ג -לדבר אל הסלע לעיניהם (והוראה זו איננה מתבצעת: כמו שכתוב "וַיָּרֶם מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ וַיַּךְ אֶת הַסֶּלַע").

ד -להוציא מים מן הסלע ולהשקות את העדה ואת בעירם, (וההוראה מתבצעת: כמו שכתוב "וַיֵּצְאוּ מַיִם רַבִּים וַתֵּשְׁתְּ הָעֵדָה וּבְעִירָם).

משה ואהרון נענשים שלא יכנסו לארץ ישראל

והתורה הקדושה אומרת לנו זה ניראה לו כמובן מאליו והוא כבר שוכח להכיר טובה

שך ארבעים שנה

רכים היטב אמר אני מכיר את המקום הזה אין כאן שום שמשה ואהרון נענשים במי מריבה ומקבלים עונש זהה, לפיו לא יוכלו להביא את העם מן המדבר אל ארץ ישראל, ככתוב: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת הַקָּהָל הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם".

מה היה חטאו של משה רבינו במי מריבה

המפרשים עומדים מה היה בדיוק החטא של משה רבינו?

ונאמרו בזה כמה פירושים:

א. רש"י פירש (במדבר כב יב) שהחטא של מי מריבה הוא שמשה הכה בסלע במקום לדבר אליו, וסיבת ההבדל בין דיבור להכאה הוא, שאילו דברתם אל הסלע והוציא מים, הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה מקיים דבורו של מקום קל וחומר אנו'. שיוצא שבגלל שמשה רבינו שינה והכה את הסלע במקום לדבר עימו התמעט כבוד שמים.

ב. האבן עזרא (במדבר פרק כ, ח) פירש משה הכה פעמיים במקום פעם אחת.

ג. הרמב"ם (פירוש המשניות - שמונה פרקים לרמב"ם פרק ד) פירש ואתה יודע שאדון הראשונים והאחרונים משה רבינו, עליו השלום, כבר אמר אליו השם יתברך (במדבר כ יב) יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל, על אשר מריתם את פי במי מריבה על אשר לא הקדשתם אותי, וחטאו, עליו השלום, הוא שנטה לצד אחד מקצוות ממעלות המידות, והוא הסבלנות, כאשר נטה לצד הרגזנות באמרו "שמעו נא המורים", דקדק עליו השם יתברך, שיהיה אדם כמוהו כועס לפני עדת ישראל במקום שאין ראוי בו הכעס

ד. הרמב"ן (כ, ח) כתב וזה לשונו, והקרוב מן הדברים שנאמרו בזה, והוא טוב לדחות השואל, הם דברי רבינו חננאל שכתב כי החטא הוא אמרם (פסוק י) המן הסלע הזה נוציא לכם מים, וראוי שיאמרו יוציא ה' לכם מים, כדרך שאמרו (שמות טז, ח) בתת ה' לכם בערב בשר לאכול וגו', וכן בכל הנסים יודיעום כי ה' יעשה עמהם להפליא.

ואולי חשבו העם כי משה ואהרן בחכמתם הוציאו להם מים מן הסלע הזה, וזהו לא קדשתם אותי (דברים לב, נא) ומעשה הראשון בצור אמר (שמות יז, ו) הנני

עומד לפניך שם על הצור בחורב, ושבעים הזקנים רואים עמוד הענן עומד על הצור והנס מתפרסם כי מעשה ה' הגדול הוא, אבל בכאן לא ראו דבר וטעו במאמר משה ואהרן.

מדוע הקב"ה אמר לו קח את המטה?

ה. הכלי יקר (כ ח) מביא את דברי רש"י שאומר שמה היה החטא של משה רבינו שהקב"ה אמר לו לדבר אל הסלע, ומשה רבינו במקום לדבר אל הסלע הוא הכה את הסלע במטה, וכיון שמשה עשה לא כמו שציווה אותו הקב"ה לכן משה רבינו נענש שלא יזכה להיכנס לארץ ישראל.

ולכאורה צריך להבין א. אם החטא של משה רבינו היה במה שהוא הכה את הסלע במטה שלו, בשביל מה ציווה אותו הקב"ה לקחת את המטה הרי הקב"ה לא רצה שיכה עם המטה בסלע?

ב. מדוע כתוב קח את המטה, ולא נאמר קח את מטך שפירושו קח את המטה שלך?

אלא אומר הרב הכלי יקר- למשה רבינו היה מטה, ולאהרון הכהן היה מטה, ומה היה מיוחד במטה של משה ובמטה של אהרון? שהיה חקוק על המטה שם השם המפורש, ולכן במצרים כל הניסים שעשה משה רבינו היו על ידי המטה שבו היה חקוק שם השם המפורש, בפרשה הקודמת קראנו בתורה שקורח עשה מחלוקת גדולה בעם ישראל אמר לו הקב"ה למשה שכל מי שרוצה להיות הכהן הגדול שיביא את המטה שלו ותכניס את המטות של כל אלו שרוצים להיות כהן גדול לתוך המשכן והמטה שיוציא פרחים ויוציא פירות זה סימן שבו בחר הקב"ה וכולם הביאו את המטה שלהם, ואומרת לנו התורה שלמחרת משה רבינו הוציא את כל המטות והנה פרח מטה אהרון והוציא פרחים והוציא פירות ושאר המטות נשארו יבשים, אמר לו הקב"ה למשה

קח את המטה של אהרון ותשים בתוך אוהל מועד למזכרת לדורות עולם, שאם יבוא מישהו ויערער על אהרון הכהן למה דווקא הוא הכהן הגדול, תראה לו את המטה של אהרון שהוציא פרחים ופירות מעל הטבע.

ולפי"ז אומר הכלי יקר שהקב"ה אמר למשה לקחת את המטה, התכוין הקב"ה שמשה יקח עימו לא את המטה שלו אלא את המטה של אהרון הכהן שהוא הוציא פרחים והוציא פירות, לכן כתוב קח את המטה הכוונה למטה של אהרון הכהן ולא נאמר קח את מטך את המטה שלך.

ומדוע הקב"ה ציווה את משה להביא את המטה של אהרון הרי הקב"ה רצה שמשה ידבר אל הסלע ולא יכה אותו אז למה אמר לו להביא את המקל?

אלא אומר הכלי יקר- שהקב"ה אמר למשה רבינו מתי הסלע יוציא מים? מתי שעם ישראל יאמינו שיש כח לקב"ה להוציא מים מן הסלע, ולכן כדי שבני ישראל יאמינו שהקב"ה יכול להוציא מים מן הסלע לכן אמר לו הקב"ה למשה תביא את המטה של אהרון שהוא הוציא פרחים והוציא שקדים ופירות, אע"פ שהוא עץ יבש ובדרך כלל כדי שעץ יוציא פרחים צריך להשקות אותו במים, וכאן אע"פ שלא השקו את העץ במים אלא הוא עץ יבש בכל זאת הקב"ה הוציא מהמקל פרחים ופירות והתכוון הקב"ה שמשה רבינו יאמר לבני ישראל כמו שהקב"ה הוציא פרחים ופירות מעץ יבש כך יש לו כח להוציא מים מן הסלע ולכן ציווה אותו הקב"ה שיביא את המטה של אהרון אבל לא כדי להכות בו אלא רק כדי להראות לבני ישראל שיתחזקו באמונה.

ובגלל שמשה רבינו לא עשה כמו שציווה אותו הקב"ה אלא במקום לדבר אל הסלע, הוא הכה את הסלע פעמיים במטה לכן נענש משה שלא ייכנס לארץ ישראל.

ולכאורה באמת למה משה הכה את הסלע ולא דיבר אל הסלע? ודבר שני הרי כמו שלדבר אל הסלע שיוציא מים זה נס גם להכות את הסלע שיוציא מים זה גם כן נס אז מה זה משנה?

אלא התשובה לכך שמשה הכה את הסלע ולא דיבר אל הסלע בגלל שהגיע לידי כעס ומתוך שבא לידי כעס בא לידי טעות שאמר שמעו נא המורים.

המדרש אומר שהקב"ה כאן רצה ללמד את משה רבינו לדורות עולם שאם יהיה זמן שלא יהיה מים ויהיה בצורת, שיעמדו ויתפללו לה' והקב"ה יעשה להם נס ויוציא להם מים אפילו דרך נס, אבל שמשה הכה בסלע אז יכולים לומר לנו עכשיו אין את המטה של משה רבינו אז מה יעזור התפילה שלנו, ולכן באמת גם דיבור וגם הכאה בסלע יש כאן נס אבל על ידי הדיבור היה כאן לימוד לדורות ועל ידי ההכאה במקל אין לימוד לדורות.

גנות הכעס

הרמב"ם כותב, המידה הקשה מכל המידות הרעות שהיא אבי אבות הטומאה זה מידת הכעס, שכל הכועס כל מיני גהינום שולטים בו כמו שאמר שלמה המלך (קהלת יא י) הסר כעס מליבך והעבר רעה מבשרך ואין רעה אלא גהינום. ורבינו האר"י כותב שכל עבירה שיהודי נכשל פוגמת באחד מהאברים שבאדם, אבל מידת הכעס פוגמת בנשמה עצמה ומטמא את הנשמה.

מי לנו גדול ממשה רבנו עליו השלום, שכעס בשלושה מקומות ובא לכלל טעות, כמו שנאמר: "ויקצוף על אלעזר ועל איתמר" (ויקרא י, טז), וכתיב: "מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקודש" (שם פסוק יז); ונאמר: "שמעו נא המרים" (במדבר כ, י), וכתיב: "ויך את הסלע" (שם פסוק יא); ועתה הבן, אם כך הגיע למשה רבנו עליו השלום, מה יגיע לכסילים הכועסים.

פרשת חוקת

ברוב חכמה רב הכעס מי שהוא חכם שם יותר מצוי הכעס יותר כי החכם מפריע לו דברים שאין בהם חכמה, "יוסיף דעת יוסיף מכאוב"

באיגרת הרמב"ן כתוב: שְׁמַע בְּנִי מוּסַר אָבִיךָ. וְאַל תִּטֹּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ: תִּתְנַהֵג תָּמִיד לְדַבֵּר כֹּל דְּבָרֶיךָ בְּנַחַת, לְכֹל אָדָם וּבְכֹל עֵת, וּבַזֶּה תִּנָּצֵל מִן הַכַּעַס שֶׁהִיא מִדָּה רָעָה לְהַחְטִיא בְּנֵי אָדָם. וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: כֹּל הַכּוֹעֵס כֹּל מִינֵי גְּהִינֶּם שׁוֹלְטִים בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְהָסֵר כָּעַס מִלִּבֶּךָ, וְהַעֲבֵר רָעָה מִבְּשָׂרֶךָ. וְאֵין רָעָה אֶלָּא גְּהִינֶּם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְגַם רָשָׁע לְיוֹם רָעָה. וְכַאֲשֶׁר תִּנָּצֵל מִן הַכַּעַס תַּעֲלֶה עַל לִבְּךָ מִדַּת הָעֲנָוָה שֶׁהִיא מִדָּה טוֹבָה מִכֹּל הַמִּדּוֹת טוֹבוֹת,

מסופר על רבינו החפץ חיים שפעם, התחבא תלמיד מתחת לספסל בית הכנסת, בתקווה לחזות בהתנהגותו של החפץ חיים במהלך הלילה. כאשר התקרבה שעת חצות, הופיע הצדיק הקשיש, פתח את ארון הקודש והתפלל לה' שיעזור לו להתגבר על תחושות הכעס שלו.

דוד המלך נגזר עליו גזירה שבנו אבשלום קם כנגדו וביקש להרוג את אבא שלו ובדרך שמעי בן גרא ראש הסנהדרין מקלל את דוד וסוקל אותו באבנים ודוד המלך שותק ואומרים החיילים של דוד נלך נהרוג את שמעי? א"ל דוד לא ה' אמר לו קלל אני לא כועס עליו וכשראה הקב"ה שדוד המלך שותק מיד נתבטלה מעליו הגזירה וחזר להיות מלך.

הגמרא במסכת שבת (דף לא ע"א) מספרת על שני אנשים שהתערבו על סכום גבוה מאוד בזמנם - ארבע מאות זוז, האם יוכל אחד מהם להביא את הלל נשיא ישראל לידי כעס, הלך אותו אדם בערב שבת בשעת לחץ בשעה שהלל היה מתרחץ, ושאל בקול ובזילזול "מי כאן הלל"? למורת זאת הלל הפסיק את הרחיצה, התנגב ויצא אליו, שאלו: "מה רצונך"?

אמר לו: "שאלה גדולה יש לי לשאול", "שאל בני, שאל" עודדו

הלל. שאלו: "מפני מה ראשיהם של הבבליים עגולות" ענה לו הלל: שאלה חשובה שאלת בני, מפני שאין המיילדות שלהם מומחיות, סיים אותו אדם והלך לו, חזר הלל לרחוץ, ושוב מופיע "המטריד" וזועק "מי כאן הלל? מי כאן הלל?", שוב הפסיק הלל התנגב ויצא אליו, אמר לו: בני מה אתה מבקש?

א"ל שאלה יש לי לשאול, א"ל "שאל בני, שאל" שאלו: "מפני מה עיניהן של תרמודיין תרוטות" אמר לו: בני שאלה גדולה שאלת "מפני שדרין בין החולות" הלך שוב אותו אדם וחזר שוב ושוב עם שאלות מלגלגות כגון אלו, תוך כדי זלזול בנשיא ישראל.

בסופו של דבר פונה הטורדן אל הלל ואומר לו: "שאלות הרבה יש לי לשאול ומתירא אני שמא תכעוס" נתעטף הלל במלבושיו המכובדים וישב לפניו, אמר לו: "כל שאלות שיש לך לשאול שאל", ראה מיודעינו כי לא יוכל לעולם להכעיסו, אמר לו: אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל? ענה לו: הן, אמר לו: אם אתה הוא לא ירבו כמותך בישראל! שאלו הלל: "בני מפני מה"? אמר לו: "מפני שאבדתי על ידך ד' מאות זוז", אמר לו הלל: הוי זהיר ברוחך ואל תחפז להמר פעם אחרת "שכדאי הוא הלל שתאבד אפילו שמונה מאות זוז והלל לא יכעס"!

שאלו את רב אדא בר אהבה בזכות מה זכית לאריכות ימים? אמר להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי רואים אנחנו שכל מי שכועס מתקצרין ימיו שנאמר הסר כעס מליבך והעבר רעה מבשרך שכל מי שכועס מביא רעה על בשרו ומתקצרין ימיו.

הגמרא אומרת במסכת פסחים (דף קיג ע"א) שלושה הקב"ה אוהבן מי שאינו כועס מי שאינו משתכר ומי שאינו מקפיד עם הבריות.

שלמה המלך אומר בספר משלי "טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגִּבּוֹר, וּמֹשֵׁל בְּרוּחוֹ מִלֹּכֵד עִיר" יש אדם שמצליח

להכניע את אוייביו החיצונים אבל את האוייב הפנימי שנמצא בתוכו הוא לא מצליח להכניע, לכן בא שלמה המלך ואומר דע לך אדם שהוא מושל ברוחו ומצליח להתגבר על האוייב הפנימי ואפילו שמצד הטבע הוא צריך לכעוס אבל הוא מתגבר ומכניע את הכוחות הפנימים שלו זה יותר מאדם גיבור שמצליח ללכוד עיר שלימה כי זה הכניע את אוייביו החיצונים וזה הכניע את אוייב הפנימים.

משל למה הדבר דומה יש מלך אחד שקמו בני המדינה שלו ומרדו במלך ובכל זאת הצליח המלך להכניע אותם ויש מלך אחד שבאו בני מדינה אחרת להילחם בו והצליח להכניע אותם למי ראוי יותר לשבח ודאי את זה שבני מדינתו קמו למרוד בו ובכל זאת ניצח אותם כי יותר קל לנצח אוייב שבא מבחוץ לאוייב שנמצא בפנים וגם מי שמבחוץ אתה יודע בוודאי שהוא אוייב שלך אבל מי שנמצא איתך אתה לא יודע בבירור שהוא אוייב שלך לכן יותר קשה להכניע אותו הנמשל יש אדם שמכניע את אוייב החיצוני שיש לו כח לנצח אחרים אבל לנצח את הכוחות הפנימים שיש בתוכו הוא לא מצליח ולכן מי שמנצח את הכוחות הפנימים שיש בתוכו ומצליח להכניע אותם המעלה שלו גדולה מאוד ועליו אמר שלמה המלך טוב ארך אפיים מגיבור ומושל ברוחו מלוכד עיר.

ולכן בא שלמה המלך ואומר טוב ארך אפיים מגיבור כי יותר קשה לנצח את האוייב הפנימי מהאוייב החיצוני.

וזה הפירוש גם כן של המשך הפסוק ומושל ברוחו מלוכד עיר כי זה שמושל ברוחו יש לו מעלה יותר מאותו גיבור שלוכד עיר כי זה שלוכד עיר הייתה לו מלחמה פעם אחת ואחרי שניצח במלחמה ולכד את העיר יש לו מנוחה אבל זה שמושל ברוחו יש לו מלחמה תמידית כל הזמן, ואפילו שהצליח היום למשול ברוחו ולא לכעוס

אבל מי יודע מה יהיה מחר אולי מחר כן יכעס לכן שלמה ה מלך אמר ומושל ברוחו מלוכד עיר.

פטירת אהרון הכהן

מיד לאחר מכן מסופר על מות אהרון, שמתרחש בתחנה הבאה של בני ישראל במדבר וַיִּסְעוּ מִקָּדֵשׁ וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה הֹר הָהָר: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן בְּהֹר הָהָר עַל גְּבוּל אֶרֶץ אֱדוֹם לֵאמֹר: יֵאָסֵף אַהֲרֹן אֶל עַמָּיו כִּי לֹא יָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל אֲשֶׁר מְרִיתֶם אֶת פִּי לְמֵי מְרִיבָה: קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְהַעַל אֹתָם הֹר הָהָר: וְהַפְשֵׁט אֶת אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ וְאַהֲרֹן יֵאָסֵף וּמֵת שָׁם: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה', וַיַּעֲלוּ אֶל הֹר הָהָר לְעֵינֵי כָּל הָעֵדָה: וַיַּפְשֵׁט מֹשֶׁה אֶת אַהֲרֹן אֶת בְּגָדָיו וַיַּלְבֵּשׁ אֹתָם אֶת אֶלְעָזָר בְּנוֹ וַיָּמָת אַהֲרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיֵּרֶד מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר מִן הָהָר: וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גָוַע אַהֲרֹן וַיִּבְכּוּ אֶת אַהֲרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל:

בפרשתנו אנו רואים את פטירתו של אהרון הכהן, ואנחנו רואים שבשנה הארבעים של בני ישראל במדבר בראש חודש אב נסלק אהרון הכהן, והמקום היחיד בתורה שמוזכר התאריך של יום הפטירה זה יום פטירתו של אהרון הכהן, בחודש החמישי באחד לחודש, שחודש אב הוא החודש החמישי מחודש ניסן.

אהרן הכהן היה בן מאה עשרים ושלש במותו משה, אהרן ובנו ממשיכו אלעזר צוו לעלות לראש הפסגה, ושם משה הפשיט מאהרן את בגדיו - בגדי הכהן הגדול, והלבישם את בנו, ואהרן נפטר במיתת נשיקה. לאחר מותו בני ישראל התאבלו עליו 30 יום, דבר המראה את האהבה הגדולה שרחש לו העם

איך מת אהרן? משה קרא לו לעלות יחד עמו ועם אלעזר בנו ל'הר-ההר' שבעבר הירדן המזרחי.

שם הפשיט ממנו משה את בגדי הכהן הגדול המיוחדים והלביש בהם את אלעזר בנו, שמעכשיו ימלא את מקומו בתפקיד, אחר כך נכנסו שלושתם למערה ואהרן ראה לפניו מיטה מוצעת ונר דלוק. משה אמר לו: 'עלה למיטה', ואהרן עלה ברצון כשהוא רואה את בנו ממשיך אותו במלוא הוד והדר; אמר לו משה 'פשוט ידיך', ואהרן פשט את ידיו; 'קמוץ פיך' ואהרן קמץ את פיו; 'עצום עיניך', ואהרן עצם את עיניו ונפטר. כאילו ירדה אליו השכינה ולקחה את נשמתו בנשיקה של באהבה.

ואומרת לנו התורה ויבכו את אהרון שלושים יום כל בית ישראל ופירש רש"י "כל בית ישראל" האנשים והנשים, לפי שהיה אהרון רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה ובין איש לאשתו.

וכך מובא במשנה (אבות א, ב) "הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרון אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" וכבר אמרה הגמרא (חולין ז א) "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם" הרי שיש בכח הצדיקים במיתתם, להגן יותר מבחייהם. אם כן יובן מדוע סיבב הקב"ה שאהרון יפטר מן העולם בראש חודש אב, משום שאב זה חודש קשה, חודש שנחרב בו בית המקדש, ודווקא בזמן קשה שהמחלוקת היא מנת חלקו, כי על שנאת חינם חרב בית המקדש, צריך שזכותו של אהרון אשר היה "אוהב שלום ורודף שלום" תהיה פטירתו בראש חודש אב.

חכמינו ז"ל אמרו מה היה עושה אהרן הכהן שהיה רואה יהודי שעבר עבירה היה אהרן הכהן למחרת אומר לו אהרון שלום מה שלומך? והיה מקרב אותו אליו, והיה האיש ההוא מתבייש בנפשו ואומר אוי לי אילו ידע אהרן כל העבירות שעשיתי לא היה מתקרב אלי ולא היה אומר לי שלום וכנראה הוא אומר לי שלום כי הוא חושב שאני אדם כשר אדם טוב אז אני יעשה הכל ואני יחזור לדרך טובה

ואני אאמת את דבריו והיה חוזר לדרך טובה ונעשה מתלמידיו של אהרן הכהן.

אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, אי אפשר לקרב יהודים לתורה בלי אהבת הבריות ואהרן הכהן היה לו אהבת הבריות ולכן היה מצליח לקרב יהודים לתורה ולבורא עולם דרכיה דרכי נועם הדרך של התורה זה בנועם ואם יהודי לא מתנהג בנועם בטוב אין הוא מקרב אלא מרחק.

כאשר ראה שמשה, אחיו הצעיר, מונה להיות הנושא והנותן עם פרעה, לא קינא בו. חז"ל לומדים זאת מן הפסוק "וראך ושמח בליבו" שאומר האל למשה לפני פגישת האחים.

טוב עין הוא יבורך זה אהרן הכהן שהייתה לו עין טובה- המדרש מספר שבשעה שמשה רבינו ברח למדין והיה משה רבינו רועה צאן של יתרו היה משה רבינו הולך במדבר והתגלה אליו הקב"ה ואמר למשה רבינו אני רוצה שאתה תהיה המנהיג של עם ישראל אבל משה רבינו לא הסכים ולמה משה רבינו לא הסכים כי אמר משה רבינו לקב"ה רבונו של עולם יש לי אח שקוראים לו אהרן הכהן והוא יותר גדול ממני ואם אני יהיה המנהיג אז יהיה לו צער בלב ואני לא רוצה לצער אותו אמר לו הקב"ה למשה אל תדאג אני מבטיח לך שמתי שאהרן הכהן ישמע שאתה המנהיג לא יהיה לו צרות עין אלא הוא ישמח בלב שלו שימחה גדולה שנאמר "וראך ושמח בליבו" הקב"ה אמר למשה רבינו אני מעיד על אהרן הכהן שיראה לך פנים שוחקות זה לא רק כלפי חוץ אלא זה מהלב.

לפעמים רואים אדם מחייך לאדם אחר אבל זה רק כלפי חוץ אבל בלב שלו הוא שונא אותו אז הפה והלב הם לא שווים אותו דבר אבל רק בורא עולם יודע מה בלב של האדם והקב"ה מעיד על אהרן הכהן וראך ושמח בליבו שהוא יראה אותך הוא ישמח מהלב ולכן

על אהרן הכהן נאמר טוב עין הוא יבורך מי שיש לו עין טובה ששמח בהצלחתו של השני אז הקב"ה מברך אותו.

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, יש דבר שהוא טוב ולא נעים ויש דבר שהוא נעים ולא טוב, אבל אהרן ומשה גם טוב וגם נעים.

אהרון ראה ברוח הקודש שנשמתו תתגלגל בעזרא הסופר שייכנס לארץ ויבנה את בית המקדש, אבל נשמת משה רבינו גנוזה תחת כסא הכבוד ושוב לא יוכל להיכנס לארץ (כלי חמדה פרשת חוקת ועוד).

אהרן הכהן הינו סמל לקבלת ייסורים באהבה. ביום חנוכת המשכן, יומו הגדול של אהרן, בו נכנס לשמש בכהונה, נשרפו שני בניו. ביום השמיני לחנוכת המשכן, בו נכנס אהרן לשמש בכהונה, שני בניו הגדולים של אהרן, נדב ואביהוא, מתו. נדב ואחיו אביהוא נכנסו להקטיר "אש זרה", ונשרפו חיים. את מקומם ירשו שני האחים הצעירים, אלעזר ואיתמר. התורה מתארת את האופן בו קיבל אהרן את הדין: "וידום אהרן". זוהי דרגה גבוהה ביותר של קבלת הייסורים.

וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים

והתורה הקדושה מספרת לנו שבני ישראל רצו לעבור דרך ארץ אדום, אבל מלך אדום לא הסכים שבני ישראל יעברו בארצו ולכן בני ישראל חזרו בחזרה ועשו סיבוב ומכיון שעשו עיקוף גדול. ותיקצר נפש העם בדרך. "וַיְדַבֵּר הָעָם בֵּאלֹקים וּבְמֹשֶׁה לָמָה הֶעֱלִיתֻנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוּת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לֶחֶם וְאֵין מַיִם וְנַפְשֵׁנוּ קָצָה בַּלֶּחֶם הַקְּלֹקֵל".

ואומרת לנו התורה "וַיְשַׁלַּח ה' בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים וַיְנַשְּׁכוּ אֶת-הָעָם וַיָּמָת עַם-רָב מִיִּשְׂרָאֵל".

ואומר המדרש ולמה דווקא שלח בהם נחשים ולא נמרים או אריות? אלא הנחש הוא דיבר לשון הרע והסית את חוה לאכול מעץ הדעת לכן יבוא הנחש שהוא הסמל של

לשון הרע ויפרע ממי שדיבר לשון הרע על הקב"ה, וכן יבוא הנחש שהוא כפוי טובה ויפרע ממי שהוא כפוי טובה וכן יבוא הנחש שכל מה שאוכל מרגיש טעם עפר ויפרע מעם ישראל שאכלו את המן שהיה בו כל הטעמים שבעולם.

בני ישראל זכו שהיה יורד להם אוכל מן השמים וזכו לאכול את האוכל שאוכלים המלאכים בשמים ובמן שהיה יורד מן השמים היה בו דבר מיוחד שהיה בו כל הטעמים שיש בעולם ומה עשו בני ישראל במקום להכיר טובה לקב"ה ולמשה רבנו דיברו נגד הקב"ה ונגד משה רבנו "נפשנו קצה בלחם הקלוקל".

אומר רבינו הקדוש החפץ חיים אפילו אם תתן לאדם את הדבר הכי טוב שיש בעולם אבל תתן לו אותו בחינם הוא לא יעריך אותו מתי אדם יעריך את הדבר מתי שהוא לא בא בחינם שצריך לטרוח ולהתייגע עליו אז הוא חביב על האדם.

ואומרת לנו התורה שמיד כשראו עם ישראל את העונש שהביא עליהם הקב"ה את הנחשים, מיד חזרו בתשובה ואמרו חטאנו לה' ובך וביקשו ממשה רבינו שיתפלל עליהם והתפלל משה לקב"ה, ואז הקב"ה אמר למשה עשה לך שרף ושים אותו על הנס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי, ומשה רבינו עשה נחש נחושת ושם אותו על נס על מקום גבוה וכל מי שהיה מסתכל על הנחש הנחושת היה מתרפא.

והגמרא אומרת (ר"ה כט א) וכי נחש ממית או נחש מחייה? אלא בשעה שהיו ישראל משעבדין את ליבם לאביהן שבשמים מיד היו מתרפאין, ואומר הרמב"ן שהטבע בעולם שאדם שננשך על ידי בעל חיים מסוים אסור להזכיר לחולה את שם הבעל חיים כי אם מזכירין אז יכול לבוא עליו החולי בחזרה מרוב הפחד והקב"ה ראה להראות שאם אדם הולך עם הקב"ה אז הכל נגד הטבע ולכן ציווה ה' את משה לעשות נחש מנחושת ושיסתכלו

עליו כל מי שננשך והטבע בעולם שאם אדם נינשך על ידי נחש אם יסתכל בנחש מרוב הפחד יזכר ויחזור עליו החולי אבל הקב"ה רצה להראות מה שנראה חולי בו אני מרפא, כי הנחש לא ממית ולא מחייה

הגמרא (ברכות לג א) מספרת על רבי חנינא בן דוסא שאמרו לו שיש ערוד בפתח העיר שכל מי שעובר שם הוא יוצא מהמערה ונושך אותו הלך רבי חנינא בן דוסא והכניס את רגלו לאותו חור ששם היה נמצא הערוד ונשך הערוד את רבי חנינא ומת הערוד ולקח רבי חנינא את הערוד על הכתפיים שלו לבית המדרש ואמר תדעו לכם אין הערוד ממית אלא החטא ממית, אמרו אוי לו למי שנשך אותו ערוד ואוי לערוד שנשך את רבי חנינא בן דוסא

נחש הנחושת המשיך לנדוד עם בני-ישראל במדבר, ובסופו של דבר נכנס לארץ ישראל. חזקיהו המלך ראה כי בני-ישראל מייחסים לנחש כוחות נסתרים והפכו אותו למעין אליל. הוא ניפץ את הנחש לחלקיקים והעניק לו את השם 'נחושתן', (חולין ו ב).

מוסדות התורה והחסד **בית מאיר**

השיעור השבועי

מפי מורנו ורבנו האדמו"ר

הרב

שמואל שמעון טולידאנו

שליט"א

שיתקיים בעזרת ה' יתברך
במוסדות התורה והחסד בית מאיר
רחוב העצמאות 39 רובע סיטי אשדוד

ביום שלישי י"ב תמוז 22.06.21

בשעה 20:45 בדיוק

לקבלת שיעורי הרב: 058-4150707